

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนของชนเผ่า ลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน และสังเคราะห์แนวทางการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนของชนเผ่า ลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม
2. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550
3. แนวคิดการจัดการข้อมูล
4. ข้อมูลทั่วไปของตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม

ความหมาย

สวัสดิการสังคม (Social Welfare) เป็นการดำเนินชีวิตหรือความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน ถือว่าเป็นความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์ แนวความคิดสวัสดิการสังคมจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและจำเป็นในการเสริมสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่การดำรงชีวิตของประชาชน ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายเป็นวัฏจักรชีวิต (Life Cycle) ของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่มีขีดความสามารถจำกัดในการดำเนินชีวิตของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพ โดยทั่วไปของประชาชนเพื่อเป็นการพัฒนาคน อันจะนำประโยชน์ไปสู่ตนเอง ครอบครัว ตลอดจนจนถึงสังคม ซึ่งจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติเป็นส่วนรวม (นันทนา อยู่สบาย. 2557 : 10-18)

คำว่า “สวัสดิการสังคม” มีความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

Encyclopedia of Social Work (1971:1446) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคม หรืออย่างมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจน ผู้ช่วยนักวิชาชีพในสาขาต่างๆ (Paraprofessional)

ระพีพรรณ คำหอม (2557 : 9) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

วันทนี วาลิกะสินและคณะ (2543 :60-61) กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะ คำว่า สวัสดิการหรือสวัสดิภาพ ความหมายในแง่การอยู่ดีกินดี (Social Well-Being) ของทุกคนไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปณิธานขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ในความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องได้รับการตอบสนอง ในความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่างๆไว้ให้ และความต้องการขั้นพื้นฐานก็เป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่า หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในปัจจัยขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำเพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ หรือในชนบทที่ห่างไกล

สำหรับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมนั้น อาจดำเนินการโดยรัฐบาลและเอกชน โดยถือว่าลำพังรัฐบาลดำเนินการนั้น อาจมีข้อบกพร่องที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงเพียงพอ ภาคเอกชนอาจดำเนินการได้ดีกว่าในบางด้าน นอกจากนี้ การที่เอกชนเข้ามาดำเนินการสวัสดิการสังคมยังเป็นผลดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับแนวคิดที่ถือว่า สวัสดิการมีสถานะเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่ง ตลอดจนมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ อย่างแยกไม่ออก (วันทนี วาลิกะสินและคณะ. 2543 : 1-5)

สวัสดิการสังคมควรได้รับการพิจารณาในความหมายที่กว้าง โดยสะท้อนให้เห็นความพยายามในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ผู้ที่สมควรได้รับ "สวัสดิการสังคม" มิได้หมายถึงเฉพาะแต่คนยากจนเท่านั้น แต่จะหมายถึง คนที่ไม่ยากจน แต่มีปัญหาความเดือดร้อนด้วย สวัสดิการสังคมต้องเป็นสิ่งที่ให้กับทุกคนที่สมควรจะได้รับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 มาตรา 3) ให้ความหมายว่า ระบบการจัดบริการทางสังคม เกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดบริการสังคมทุกระดับ

การนิยามความหมายของสวัสดิการสังคม ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 เป็นการให้ความสำคัญกับระบบการจัดบริการสังคม เน้นการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางสังคม ของรัฐภายใต้หลักการให้คุณค่ากับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการบริการทางสังคม

สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐในการจัดบริการทางสังคมให้ครอบคลุมกับคนทุกคนในสังคม เพื่อจะนำไปสู่ความมั่นคงของสังคม และสร้างระบบความคุ้มครองทางสังคมกับกลุ่มคนที่เปราะบางทางสังคม ภายใต้หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ มีหน่วยงานในประเทศไทยได้ให้ความหมายไว้ สามารถสะท้อนองค์ประกอบของสวัสดิการสังคม ดังนี้

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (2534: 8) กล่าวว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม อันเนื่องมาจากการที่ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้หรือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบของสังคมและไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของตนเองได้ โดยที่บริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2555: 4) ได้ให้ความหมายว่าสวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบ การจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ สังคมทุกระดับ

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ(2560:10) ได้ปรับความหมายของสวัสดิการสังคม ในแผนปฏิบัติการราชการประจำปี 2560 ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ 4 ปี (2560 – 2563) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและแผนการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้เป็นไปตามนัยแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ว่าหมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐานโดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไป โดยระบบการจัดบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกระดับ

Encyclopedia Britannica (อ้างอิง ระพีพรณ คำหอม, 2549) กล่าวว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง การปฏิบัติจัดทำทั้งหลายไม่ว่าโดยส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป John Turner (1974) ให้นิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานมั่นคงโดยครอบคลุมบริการกับบุคคลและชุมชนใน

ลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างบุคคลให้สามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจน การพยายามขจัดภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป Friedlander & Apte (1980) อธิบายว่า สวัสดิการสังคม เป็นระเบียบ นโยบายผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งดำเนินการบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยความสอดคล้องความต้องการของสังคม Federigo (1980) อธิบายว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคมในขณะที่ทุกสังคมมักประกอบไปด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันได้แก่ (1) สถาบันครอบครัว (2) สถาบันการศึกษา (3) สถาบันศาสนา (4) สถาบันการเมือง และ (5) สถาบันเศรษฐกิจ ส่วนสวัสดิการทางสังคมเป็นสถาบันที่ 6 ที่มีการทำหน้าที่อย่างสำคัญเด่นชัดในสังคมและ มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับสถาบันทั้งห้า วันทนีญ วาสิ

กะสิน (2536) เห็นว่าสวัสดิการทางสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมเพราะคำว่าสวัสดิการหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดี (social well-being) ของทุกคนไม่เฉพาะ ผู้ยากไร้เท่านั้นแต่เป็นของทุกคนในโลกนี้ตามปรัชญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนกล่าวว่าทุกคนได้รับการตอบสนองในความต้องการขั้นพื้นฐานดังนั้นรัฐจะต้องจัดบริการพื้นฐานเป็น การให้มีงานทำ เพื่อจะมีเงินซื้อเสื้อผ้าที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเมือง หรือชนบทที่อยู่ห่างไกล

สุวรรณ รื่นยศ (อ้างใน สุเทพ เขาวลิต, 2527) กล่าวว่า “งานสวัสดิการสังคม” หมายถึงการดำเนินการทุกอย่างของรัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคมเป็นชาติ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตนเองให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคร้ายไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัธยาศัย และความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเพื่อความเรียบร้อยและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

มาริสสา ภูเพ็ชร (2537) กล่าวว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง งานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในยามปกติและในยามที่ประสบปัญหาการให้ความช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ การดูแลและการให้บริการ โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมด้านการศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัยการประกันรายได้ การจ้างงาน และบริการสังคม

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (2535-2539) นิยาม “สวัสดิการสังคม” ว่าหมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมอันเนื่องมาจากการที่ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้หรือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบของสังคม และไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของตนเองได้ทั้งนี้โดยที่บริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐานเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

สวัสดิการสังคม (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม, 2546) หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

เรณู โชติติติก (อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) กล่าวว่า “งานสวัสดิการสังคม” หมายถึง ความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับพื้นฐานโดยสวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วย การมีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำมีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชนมีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน มีระบบการประกันสังคม

นิคม จันทรวินุ (อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) กล่าวว่า “งานสวัสดิการสังคม” หมายถึง โครงการที่รัฐหรือสังคมจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยทางเศรษฐกิจและสังคมและไม่สามารถช่วยตนเองได้ ได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กอนาถาไร้ที่พึ่งเด็กเร่ร่อนไร้ที่พึ่งและคนยากจนที่ขาดรายได้ในการครองชีพ คนชรา คนพิการ และประสพภัยต่างๆ เป็นต้น โครงการนี้ ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยรัฐเรียกว่า “การประชาสงเคราะห์” สำหรับโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชนเรียกว่า “การสังคมสงเคราะห์”

สวัสดิการสังคมเป็นโครงการที่ผู้ได้รับประโยชน์ไม่ต้องออกเงินสมทบ โดยได้เงินค่าใช้จ่ายจากงบประมาณของรัฐ และการบริจาคในกรณีที่เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชน

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการทางสังคมว่า หมายถึง การจัดสวัสดิการต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน ในลักษณะของการช่วยเหลือและส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ได้ ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคม (Social welfare) ในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) ว่าหมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดีการมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคมการมีนันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไปโดยระบบการจัดบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกๆระดับ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการ จัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ความสำคัญของงานสวัสดิการชุมชน สามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ (มลฤดี ศรีสุข. 2545 : 13)

1. ด้านการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยนั้นรัฐบาลมีหน้าที่ต้องบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน สร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชน ตลอดจนการยกระดับการครองชีพของบุคคลผู้ที่ไม่ได้รับความผาสุกเท่าที่ควรให้ดีขึ้น ให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ในระดับเหมาะสม
2. ด้านเศรษฐกิจ ประชากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ ในการที่จะสร้างสรรค์เจริญในทุก ๆ ด้านให้กับประเทศชาตินั้น ประชาชนเป็นตัวจักรสำคัญในทางเศรษฐกิจ เป็นทั้งผู้บริโภค ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติกิจการทั้งหลายจะสำเร็จได้ผลสมบูรณ์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนเป็นสำคัญ นั้นหมายถึงการที่ประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ จิตแจ่มใส มีความเป็นอยู่ดี ความขยันขันแข็งกระตือรือร้น
3. ด้านความมั่นคงของชาตินั้น จะต้องประกอบด้วยความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ดังนั้นการที่จะเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาตินั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่ครอบครัวและประชาชนผู้ที่จะมาทันชาติเพื่อความมั่นคงของชาติ

4. ด้านเกียรติภูมิของประเทศ รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องเป็นผู้สร้างในกิจการที่ประชาชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เรายอมรับนับถือในคุณค่าตัวบุคคล บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

การจัดสวัสดิการสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม สวัสดิการสังคม (Social Welfare) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายคำว่า “สวัสดิการสังคม” ไว้ว่าเป็นระบบการจัดการบริการซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหาการพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมและตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัยที่อาศัย การมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการระดับ

วันทนี วาสิกะสิน และคณะ (2547 : 2) ได้ให้ความหมายคำว่า “สวัสดิการสังคม” ไว้ว่า หมายถึงการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนนับตั้งแต่ประชากร สาธารณสุข การศึกษา เศรษฐกิจ ซึ่งเห็นว่าสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมเพราะสวัสดิการสังคมมีดูแลทุกคนต้องอยู่ ดีกินดี ดังนั้น ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานตามสิทธิ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่าง ๆ ไว้ให้

การจัดสวัสดิการสังคม (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม, 2546) หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการตามมาตรฐานที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 กำหนด โดยต้องครอบคลุมถึงผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งก็คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือ ทูพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิดทางเพศ หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไปมีการใช้ใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะกว้างและลักษณะแคบ ดังนั้น องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ (ระพีพรรณ คำหอม, 2549)

1. การศึกษา (Education)
2. สุขภาพอนามัย (Health)
3. ที่อยู่อาศัย (Housing)
4. การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
5. ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
6. บริการสังคม (Social Services)
7. นันทนาการ (Recreation)

ส่วนองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ ตามคำว่า “สวัสดิการ” ในระบบสวัสดิการสังคมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคม (Social Security Act 1935) ของประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งบริการสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ เป็น 3 บริการ ได้แก่

1. บริการประกันสังคม (Social Insurance)
2. บริการสงเคราะห์ประชาชน (Public Assistance)

3. บริการสังคม (Social Services)

ดังนั้น องค์ประกอบของงาน“สวัสดิการสังคม” ในลักษณะกว้าง 7 ด้าน และองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ 3 ด้าน โดยในสังคมไทยนำมาใช้ทั้ง 2 ลักษณะ ทั้งด้านกว้างและด้านแคบ แต่โดยทั่วไปแล้วสังคมไทยมักจะรู้จักบริการสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบมากกว่า โดยบริการประกันสังคม ถือเป็นบริการที่นำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางสังคมให้กับลูกจ้างผู้ใช้แรงงานที่พัฒนาขยายความครอบคลุม และสิทธิประโยชน์ทดแทนมากขึ้น ขณะที่บริการสงเคราะห์ประชาชนยังคงเป็นบริการที่รัฐต้องจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือกับผู้เดือดร้อน เป็นต้น ปัจจุบันรัฐพยายามใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมรับผิดชอบในระบบสวัสดิการสังคมมากขึ้น (ระพีพรรณ คำหอม, 2549)

แนวการจัดสวัสดิการสังคม (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546) หมายถึง การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ รับบริการสวัสดิการสังคม ให้เป็นไปตามมาตรฐานของคณะกรรมการ และคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

(1) สาขาต่างๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการและกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

(2) ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนาการสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น ในการจัดสวัสดิการสังคมตามวรรคหนึ่งให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมด้วยรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548) หมายถึง การจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงของสังคมไทย ขึ้นอยู่กับการให้ความหมายโดยใช้ฐานคิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสังคมนั้น ๆ โดยทั่วไปปรากฏดังนี้

(1) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามพื้นที่ (Area-based)

การจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบของพื้นที่เป็นฐาน โดยทั่วไปเป็นการจัดสวัสดิการตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์พื้นที่การปกครองประเทศ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล รูปแบบการจัดสวัสดิการลักษณะนี้ หน่วยงานในพื้นที่จะต้องมาร่วมกันจัดบริการตามภารกิจหน้าที่ขององค์กรสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดความครอบคลุมทั่วถึงเป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ดีด้านคุณภาพบริการ รูปแบบสวัสดิการตามพื้นที่เป็นฐาน จึงมีข้อจำกัดต่อการเข้าถึงแหล่งบริการของกลุ่มเป้าหมาย เพราะต้องแสดงหลักฐานสิทธิ์ ตามภูมิฐานะของการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นหลักปัจจุบัน รูปแบบนี้ควรพัฒนาโดยใช้มิติอื่นๆ มาร่วม เช่น ใช้ทั้งพื้นที่เป็นฐานร่วมกับการใช้โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรภาครัฐ และการใช้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการทั้งแนวดิ่ง (การสั่งการจากบนลงล่าง) และแนวราบร่วมกันที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ

(2) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการ (Methods)

รูปแบบนี้ ให้ความสำคัญกับวิธีการให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ระดับจุลภาค เช่น เฉพาะรายกลุ่มชนและชุมชน ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดบริการโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การ

ให้บริการโดยทางอ้อมระดับมหภาค เช่น การบริหารงานองค์กรและการวิจัย ก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการใหม่ๆ ขึ้น แต่โดยทั่วไปรูปแบบการจัดสวัสดิการจะเน้นที่การให้บริการเฉพาะรายมาก จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการในวิธีการอื่นๆ ถูกให้ความสำคัญน้อยกว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้ จึงต้องใช้ทั้งระดับจุลภาคร่วมกับระดับมหภาค ปัจจุบันรูปแบบการจัดสวัสดิการ จึงต้องพัฒนาหลายๆ วิธีการ ทางสังคมสงเคราะห์เน้นการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะการกระทำทางสังคม เช่น การรณรงค์ การผลักดัน การต่อรองกับกลไกต่างๆ ทางสังคม เพื่อให้เกิดรูปแบบสวัสดิการใหม่ๆ ขึ้น

(3) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้เป็นการสร้างกระแสใหม่ กระแสทางเลือกของสังคมต่อการจัดสวัสดิการที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาสำคัญของสังคมที่เชื่อว่าต้องเสริมสร้างพลังอำนาจให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้รู้จักการปกป้อง ค้ำครองสิทธิของตนเอง การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางสังคม ก็เพื่อสร้างความตระหนักของคนในสังคมความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกันด้านสวัสดิการสังคม เช่น การใช้เครือข่าย การใช้องค์กรชุมชนเคลื่อนไหวต่อรองกับอำนาจรัฐ เป็นต้น รูปแบบนี้ เชื่อว่าจำเป็นต้องกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เป้าหมาย กลไกการทำงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสม

(4) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบัน (Institutional – based)

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบันเป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐเชื่อว่ารัฐควรแทรกแซงการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน โดยใช้โครงสร้างอำนาจของรัฐทำหน้าที่จัดระบบสวัสดิการสังคม ในลักษณะต่างๆ เช่น สวัสดิการภาคบังคับ เป็นการจัดผ่านกลไกนโยบายสังคมทางกฎหมาย เช่น บริการประกันสังคม บริการการศึกษาภาคบังคับ บริการประกันสุขภาพ บริการสถานสงเคราะห์ เป็นต้น แต่เนื่องจากบริการดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของคนทุกคนในสังคมได้ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดบริการสวัสดิการที่ลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลง บริการในลักษณะนี้ เกิดขึ้นจากภาคส่วนของชุมชน ประชาชนที่มีศักยภาพความเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน บริการลักษณะนี้ มีความเชื่อว่า รัฐควรลดบทบาทการแทรกแซงการจัดสวัสดิการลง แต่ปล่อยให้กลไกของชุมชน ประชาชนทำหน้าที่จัดสวัสดิการแทนรัฐการศึกษาพบว่า นักวิชาการไทยหลายท่าน เชื่อว่าการจัดสวัสดิการสังคมของไทย ควรใช้รูปแบบทั้งโดยสถาบันและรูปแบบลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐ ลงมาเป็นรูปแบบสวัสดิการผสม ที่ใช้ทั้ง 2 ลักษณะเข้าด้วยกัน จึงจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนโดยรวม ดังนั้น จึงทำให้คำว่า “รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม” หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมเป็นธรรม ทั้งถึงเท่าเทียม มีมาตรฐาน เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายเป็นสวัสดิการแบบทางเลือกให้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548)

รูปแบบการจัดสวัสดิการ

รูปแบบสวัสดิการที่เกิดจากการจัดสวัสดิการมากกว่า 1 รูปแบบขึ้นไป ถือเป็นรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการจัดระเบียบโลกใหม่ ของนักคิดสวัสดิการสังคมทั่วโลกเชื่อว่าหลังยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ระบบสวัสดิการสังคมในอดีตที่ผ่านมาต้องปรับตัวใหม่เนื่องจากความหลากหลายของชนเผ่าเชื้อชาติวัฒนธรรมมีมากขึ้น การจัดสวัสดิการในรูปแบบนี้ จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน ภายใต้หลักการสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน ในที่นี้หมายถึง 3 ส่วนหลัก ดังนี้(ทักษิณีย์ ลักขณาภิชนชัช, 2545)

(1) สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึงสวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรม ครอบคลุม รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

(2) สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพความเข้มแข็งของภาคชุมชนภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่นสวัสดิการในรูปแบบนี้ จะเกิดขึ้นจากความสนใจ ความสมัครใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย เป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย

2.1) สวัสดิการพื้นถิ่น หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณีด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่น ๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนชาภาคในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

2.2) สวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ให้ความหมายสวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชนหมายรวมถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในรูปแบบของสิ่งของเงินทุน น้ำใจการช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดแก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

(3) สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นเป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่นโดยใช้แผนโครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ทิศทางการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การคาดการณ์ถึงการปรับตัวของระบบการจัดสวัสดิการสังคมไทยในอนาคตที่น่าจะเกิดขึ้นหรือเป็นไปได้ในระยะ 5-10 ปี ข้างหน้า ในที่นี้จะคาดการณ์เป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (5 ปี) และระยะยาว (10 ปี ขึ้นไป)

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเท่าที่ผ่านมา ยังไม่ค่อยมีผลในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายได้เท่าที่ควร ส่วนมากจะเป็นการที่กฎหมายได้มีขึ้นเพื่อรองรับแล้ว แต่เพียงกฎหมายไม่ได้เกิดมาจากความต้องการแท้จริงของประชาชน เป็นแค่กฎหมายที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดภาพความเหลื่อมล้ำในทางชนชั้นเท่านั้น และจะเห็นได้ว่า มีแนวคิดพื้นฐานของระบบกฎหมายตามทฤษฎีกฎหมายปกครองในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน มีกฎหมายที่เป็นเนื้อหาและ มีกลไกที่มารองรับ โดยมีองค์กร

ที่รัฐจัดตั้งขึ้น มาทำหน้าที่ครบถ้วนตามระบบกฎหมาย แต่ก็ยังไม่บรรลุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นไม่ได้มองผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลัก อีกทั้งยังไม่ได้เปิดโอกาสให้กลุ่ม เป้าหมาย มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดสวัสดิการสังคม ในทางตรงกันข้าม ผู้รับผิดชอบทำตามที่ตนเองต้องการมากกว่า และปัญหาแบบนี้ตามที่ได้กล่าวมาจะยังคงสะสม และดำเนินต่อไปในระนาบเดิมอยู่ หากว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล หรือ ประชาชนคนไทยยังไม่มองเห็นและให้ความสำคัญกับสิทธิในการได้รับสวัสดิการ ที่ประชาชนพึงมีและพึงได้รับจากรัฐในฐานะประชากรของรัฐ

กระบวนการจัดสวัสดิการ

กระบวนการจัดสวัสดิการ มีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ออนไลน์ : 2560)

1. วางแผนการจัดสวัสดิการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ ครอบครัวและชุมชน ร่วมกันพิจารณาการให้สวัสดิการแก่ผู้รับบริการ ครอบครัว หรือชุมชน โดยใช้สวัสดิการที่เป็นทางการ หรือสวัสดิการที่ไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม ทุนทางสังคม และภาคีหุ้นส่วนเสริมในแต่พื้นที่

2. การดำเนินการจัดสวัสดิการ ภายใต้ผลการประเมินสภาวะ ความต้องการ และความจำเป็นหรือปัญหาของผู้รับบริการและจัดกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ

3. การวางแผนดำเนินการในระดับชุมชน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานที่ ระยะเวลาและงบประมาณ การติดตามประเมินผล โดยละเอียด และชัดเจน มีการตั้งคณะทำงาน รับผิดชอบ และประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้องให้มีความสนใจตรงกัน

4. การวางแผนให้ความช่วยเหลือ ทั้งแผนระยะสั้นแผนระยะยาวการดำเนินการช่วยเหลือการจัดสวัสดิการ

1) ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในลักษณะหรือรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาการ สงเคราะห์การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟูโดยให้ผู้รับบริการ ครอบครัวชุมชน มีส่วนร่วม

2) ให้บริการสังคมที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของผู้รับบริการครอบครัว ชุมชน

3) ระดมทรัพยากรในชุมชน และประสานงานหรือส่งเรื่องต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนและนอกชุมชนได้ร่วมให้ความช่วยเหลือหรือพัฒนา

4) การจัดสวัสดิการสังคม จะต้องนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาผู้รับบริการทั้งระดับบุคคล กลุ่มชุมชน เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการพัฒนาและสามารถทำหน้าที่ทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

5) การจัดสวัสดิการจะต้องกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับบริการได้ใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม

ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนชัย (2545) ได้นิยาม ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare) ไว้ 7 ด้าน ดังนี้ 1. การศึกษา 2. สุขภาพอนามัย 3. การประกันรายได้ 4. ที่อยู่อาศัย 5. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินความมั่นคงทางสังคม 6. นันทนาการ และ 7. บริการสังคมปัจเจกบุคคล

เจมส์ มิดซ์ลีย์ (James Midgley) (อ้างใน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548) ได้กล่าวว่า บริการสังคม (“Big Five” social service) ที่สถาบันรัฐสวัสดิการนิยมจัดให้มีขึ้น ได้แก่ 1. โครงการประกันรายได้ เช่น การประกันสังคม และการประชาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือทางสังคม 2. บริการสุขภาพ 3. โครงการทางการศึกษา 4. ที่อยู่อาศัย และ 5. บริการสังคมสงเคราะห์ หรือบริการสังคมปัจเจกบุคคล จะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของทัศนีย์ ลักษณ์ภินันท์ (2545)

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า บริการแก้ไขผู้กระทำความผิด โครงการโภชนาการ การวางแผนครอบครัว และบริการสังคมอื่นๆ มักถูกละเลยและไม่เขียนไว้ในนโยบายสังคม ในการจัดบริการสังคมนี้ รัฐจะดำเนินการภายใต้ระบบภาษี หรือโดยการให้เงินอุดหนุน หรือการสร้างแรงจูงใจ ชราภาพ การตายและการว่างงาน ส่วนสถาบันทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ได้จัดตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน ทำหน้าที่สนองความต้องการที่จำเป็น ซึ่งองค์ประกอบของสถาบันทางสังคมประกอบไปด้วยแบบแผนการปฏิบัติ หมายถึง แบบแผนในการคิดและการกระทำของสมาชิกในสังคม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อและสัญลักษณ์ โดยสถาบันสังคมมีทั้งหมด 7 ประเภท ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว มีหน้าที่ ผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม เลี้ยงดูสมาชิกให้เจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาเพื่อดำรงอยู่ในสังคมได้ และ ให้ความรัก ความอบอุ่น สนองความต้องการทางจิตใจ
2. สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิดให้แก่สมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมนั้นได้ หน้าที่ของสถาบันการศึกษา คือ ถ่ายทอดความรู้ ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมให้กับเยาวชนของสังคม ผลิตแรงงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้สังคม สร้างบุคลิกภาพทางสังคมให้แก่สมาชิก และส่งเสริมให้รู้จักพัฒนาตนเองและสังคมนั้น
3. สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่กำหนดแนวทางความประพฤติของคนในสังคม หน้าที่ของสถาบันทางศาสนา คือ ช่วยควบคุมความประพฤติของคนในสังคม ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้สมาชิกในสังคมช่วยควบคุมสังคมให้สงบสุข สร้างความผูกพันระหว่างคนในชาติ ช่วยอบรมศีลธรรมจริยธรรมให้แก่สมาชิก
4. สถาบันการปกครอง หมายถึง สถาบันที่ทำหน้าที่ดูแลบริหารบ้านเมืองทางด้านความมั่นคง ความปลอดภัยและความสงบสุขของสังคม หน้าที่ของสถาบันการปกครอง คือ สร้างกฎระเบียบต่างๆ ในสังคม แก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม บริการและสวัสดิการต่างๆ ให้สมาชิกในสังคม
5. สถาบันเศรษฐกิจ เป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต การบริโภคและการบริการสินค้าเพื่อให้สมาชิกสามารถดำรงชีพอยู่ได้ หน้าที่ของสถาบันเศรษฐกิจ ได้แก่ กระจายสินค้าและบริการไป สู่สมาชิกในสังคม สร้างอาชีพและรายได้ให้ประชาชน ผลิตสินค้าและบริการรวมทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภคต่างๆ สร้างมาตรฐานการครองชีพและพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า
6. สถาบันนันทนาการ เป็นสถาบันที่เกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจในชีวิตประจำวัน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด หน้าที่ของสถาบันนันทนาการ คือ ช่วยให้สมาชิกมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้น เสริมสร้างความสามัคคี ปลุกฝังความมีระเบียบวินัยแก่สมาชิก สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฝึกทักษะความชำนาญในด้านต่างๆ

7. สถาบันสื่อสารมวลชน เป็นสถาบันที่ให้ความรู้ ความคิด ข่าวสาร ข้อมูล แก่ประชาชน หน้าที่ของสถาบันสื่อสารมวลชน คือให้ความรู้ และความบันเทิงแก่สมาชิก ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็น เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังค่านิยมต่างๆ เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างสมาชิกของสังคม

สรุปได้ว่า สถาบันสังคมมี 7 ประเภท ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันนันทนาการ และสถาบันสื่อสารมวลชน โดยสถาบันทางสังคมทั้งหมดล้วนมีความเกี่ยวข้องข้องการการจัดสวัสดิการทางสังคมไม่มากก็น้อย

กลไกการจัดสวัสดิการสังคม

กลไกที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมเกิดขึ้น ได้แก่ กลไกของนโยบาย กลไกการบริหารจัดการ และกลไกการดำเนินงาน ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมจะบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การใช้กลไกการทำงานทั้ง 3 ส่วนไปพร้อมๆ กัน จุดแข็ง หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง หรือข้อดีที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จุดอ่อน หมายถึง ข้ออ่อนหรือข้อเสียที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมเกิดปัญหาอุปสรรค และไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดขอบเขตการจัดสวัสดิการไว้ทั้งสิ้น 7 มิติ ได้แก่ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2548)

(1) สวัสดิการด้านการศึกษา หมายความว่า สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับในการส่งเสริมพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกลหรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

(2) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย หมายความว่า สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับ การป้องกันโรคการรักษาพยาบาล การส่งเสริมพัฒนา สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึง ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกลหรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับการสวัสดิการ สังคม ด้านสุขภาพอนามัย ที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงเสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับ ความต้องการ และสถานการณ์ปัญหาของบุคคลกลุ่มบุคคล และประชาชน

(3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย หมายความว่า การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรตามอัตภาพ เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกลหรือด้อยโอกาส อย่าง

น้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรม แออัด มีมลพิษ เสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกายจิตใจ อารมณ์และสังคม

(4) การมีรายได้และการมีงานทำ หมายความว่า การที่ประชาชนมีงานที่ก่อเกิดรายได้อย่างน้อยต้องเพียงพอแก่การดำรงชีพ โดยงานที่ทำจะต้องมีสวัสดิการอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และงานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่างๆ อีกทั้งต้องไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย ประชาชนมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ และมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานนั้นๆ ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนาต่างความเชื่อต่าง ความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับรายได้และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและยุติธรรม ทั้งนี้ ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของตนในรูปของสหภาพแรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องรายได้

(5) สวัสดิการด้านนันทนาการ หมายความว่า การที่ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพโดยกิจกรรมนันทนาการนั้นๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมายไม่เป็นการเอาไรดเอาเปรียบละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อต่าง ความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกลหรือด้อยโอกาส

(6) สวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม สามารถเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้และได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อต่าง ความสนใจทางการเมืองต่าง แบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกลหรือด้อยโอกาส

(7) สวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการแก้ไข ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) สวัสดิการด้านการศึกษา 2) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย 3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย 4) การมีรายได้และการมีงานทำ 5) สวัสดิการด้านนันทนาการ 6) สวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม และ 7) สวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไป

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

จากการศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 (หน้า 12 เล่ม 124 ตอนที่ 100 ก ราชกิจจานุเบกษา 28 ธันวาคม 2550) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมไว้ดังนี้

“มาตรา 20 ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดรับผิดชอบในงานธุรการของ ก.ส.จ. และให้มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตพื้นที่ของจังหวัด ดังต่อไปนี้

- (1) จัดทำแผนการจัดสวัสดิการสังคมเสนอต่อ ก.ส.จ.
- (2) รวบรวมข้อมูล สถิติ แผนงาน และโครงการ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม
- (3) เป็นศูนย์กลางประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ งานหรือกิจกรรม

เกี่ยวกับ

การจัดสวัสดิการสังคม

(4) ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และองค์การสวัสดิการสังคม ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(5) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมแล้วรายงานต่อ ก.ส.จ.

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนองค์การสวัสดิการสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน และองค์กรอื่นให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม

(7) กำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสวัสดิการชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้

- (8) จัดทำทะเบียนเกี่ยวกับองค์การ

มาตรา 40/1 องค์กรภาคประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชนหรือที่ได้รวมตัวเป็นเครือข่ายขององค์กรสวัสดิการชุมชน ตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางภูมิสังคมของแต่ละชุมชนท้องถิ่นอาจยื่นคำขอต่อคณะกรรมการให้รับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนได้ การยื่นคำขอและการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดในการรับรององค์กรสวัสดิการชุมชนนั้น คณะกรรมการอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ให้องค์กรสวัสดิการชุมชนถือปฏิบัติด้วยก็ได้ เมื่อมีการรับรองให้องค์กรใดเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนแล้ว ให้จัดแจ้งการรับรองเป็น องค์กรสวัสดิการชุมชนในทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชน และให้สำนักงานประกาศการรับรองในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุชื่อองค์กรสวัสดิการชุมชนนั้น

มาตรา 40/2 องค์กรสวัสดิการชุมชนอาจได้รับการสนับสนุนในการจัดสวัสดิการสังคม หรือการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม

มาตรา 40/4 หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ อาจให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรสวัสดิการชุมชนตามควรแก่กรณี”

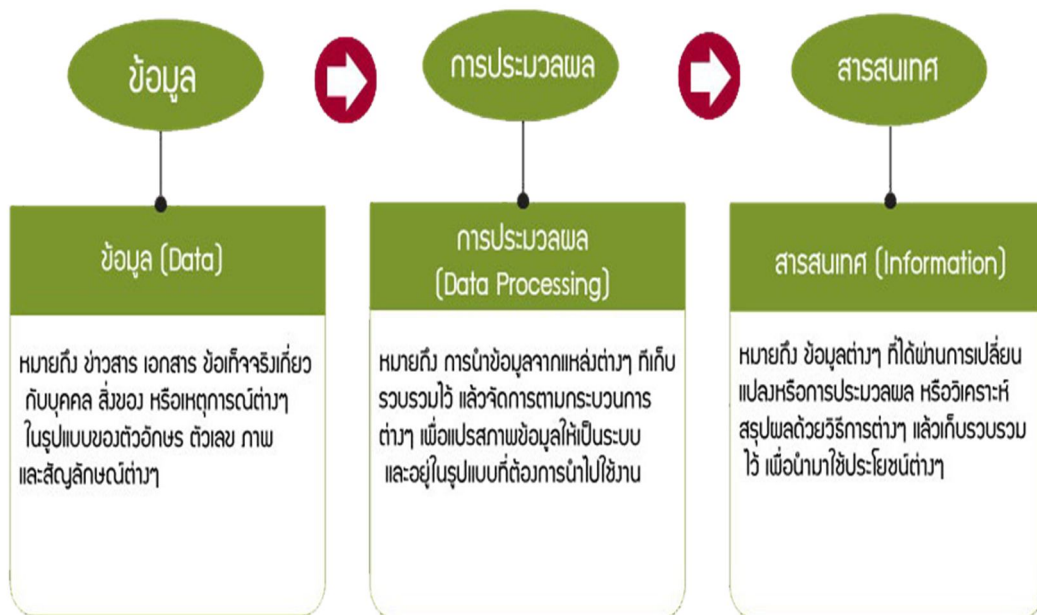
3. แนวคิดการจัดการข้อมูล

การจัดการข้อมูล (Information Management) ในอดีตการจัดการเก็บข้อมูลสารสนเทศเป็นการจัดเก็บตามประเภทสื่อที่ใช้บันทึก และเมื่อสารสนเทศมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น มีรูปแบบที่หลากหลายประกอบกับเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การจัดการสารสนเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การจัดการข้อมูลจึงมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงของเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และต้องถูกต้องแม่นยำ ครบถ้วน ที่อยู่ในรูปแบบตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์พิเศษ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ซึ่งสามารถบันทึกไว้อย่างต่อเนื่องและมีความหมายอยู่ในตัว เช่น ชื่อนักเรียน อายุ เพศ จำนวนประชากร ปริมาณฝน เป็นต้น ข้อมูลจะมีอยู่จำนวนมาก และจะถูกนำไปประมวลผลเพื่อใช้ประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ ได้มากมาย ส่วนความรวดเร็วของการเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับความต้องการใช้งาน (ปาริชาติ เยพิทักษ์และธีระวัฒน์ จันทิก. 2559 : หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544) ข้อมูลมีความสำคัญมาก หากข้อมูลที่ป้อนให้คอมพิวเตอร์ผิด ผลลัพธ์ที่ได้จากคอมพิวเตอร์จะผิดด้วยหรือเรียกว่า ป้อนขยะเข้าย่อมได้ขยะออกมา (Garbage in – Garbage out) นอกจากนี้ Lucas (2010) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณภาพข้อมูล” คือ ข้อมูลที่มีคุณภาพจะใช้ในการดำเนินงาน การตัดสินใจและวางแผนได้ ส่วน Marshall and Harpe (2009) ได้กล่าวว่าข้อมูลที่เหมาะสมกับการใช้งาน และตรงตามวัตถุประสงค์ โดยผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้องด้วย ดังนั้น คุณภาพข้อมูลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานเพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารจัดการองค์การภาครัฐสมัยใหม่

สารสนเทศ (information) หมายถึง สิ่งที่ได้จากการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้มาประมวลผลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าสารสนเทศ คือ ข้อมูลที่ผ่านการเลือกสรรให้เหมาะสมกับการใช้งาน ทันต่อเวลาและอยู่ในรูปแบบที่ใช้ได้สะดวก ซึ่งสารสนเทศที่ดีต้องมาจากข้อมูลที่ตีระบบสารสนเทศ (Information System) หมายถึง ระบบแบบเฉพาะเจาะจงชนิดหนึ่งซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มของส่วนประกอบพื้นฐานต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเก็บ (นำเข้า), จัดการ (ประมวลผล) และเผยแพร่ (แสดงผล) ข้อมูลและสารสนเทศและสนับสนุนกลไกของผลสะท้อนกลับ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (Kirk,2005) ซึ่งต้องคำนึงถึง คุณภาพระบบ คุณภาพข้อมูล การดำเนินงาน ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ผลกระทบในส่วนบุคคล และผลกระทบขององค์การ (DeLone and McLean,2003: PP. 9-21) ดังนั้น จึงได้ให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ในการจัดการตั้งแต่ระดับนโยบาย การวางแผนองค์การของภาครัฐ (Myburgh,2000: PP. 4-6)

การประมวลผล (processing) หมายถึง การกระทำของเครื่องคอมพิวเตอร์กับข้อมูล เช่น การรวบรวมเป็นแฟ้มข้อมูล การคำนวณ การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การจัดกลุ่มข้อมูล การจัดทำรายงาน เป็นต้น การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศจะต้องมีการควบคุมดูแลเป็นอย่างดี เช่น อาจจะมีการกำหนดให้ผู้ใดบ้างเป็นผู้มีสิทธิใช้ข้อมูลได้ ข้อมูลที่เป็นความลับจะต้องมีระบบขั้นตอนการควบคุม กำหนดสิทธิในการแก้ไขหรือการกระทำกับข้อมูลว่าจะกระทำได้โดยใครบ้าง นอกจากนี้ข้อมูลที่เก็บไว้แล้วต้องไม่เกิดการสูญหายหรือถูกทำลายโดยไม่ได้ตั้งใจ

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ

ชนิดและลักษณะข้อมูล

การแบ่งประเภทของข้อมูลขึ้นอยู่กับ ความต้องการของผู้ใช้ ลักษณะของข้อมูลที่น่าไปใช้เกณฑ์ที่นำมาพิจารณา สามารถแบ่งชนิดและลักษณะของข้อมูลไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้ (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. การแบ่งข้อมูลตามลักษณะของข้อมูล เป็นการแบ่งข้อมูลโดยพิจารณาจากการรับข้อมูลของประสาทสัมผัสของร่างกาย ได้แก่ ข้อมูลภาพที่รับรู้จากการมองเห็นด้วยดวงตา ข้อมูลเสียงที่รับรู้จากการฟังด้วยหู ข้อมูลกลิ่นที่รับรู้จากการสูดดมด้วยจมูก ข้อมูลรสชาติที่รับรู้จากการรับรสชาติด้วยลิ้น ข้อมูลสัมผัสที่รับรู้จากความรู้สึกด้วยผิวหนัง

2. การแบ่งข้อมูลตามแหล่งข้อมูลที่ได้รับ โดยพิจารณาจากลักษณะของที่มาหรือการได้รับข้อมูล ได้แก่

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมหรือบันทึกจากแหล่งข้อมูล โดยตรงด้วยวิธีต่างๆ เช่น จากการสอบถามการสัมภาษณ์การสำรวจการจดบันทึกตัวอย่างข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลการมาโรงเรียนสายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งได้จากการจดบันทึกในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมา

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ การนำข้อมูลที่มีผู้อื่นได้เก็บรวบรวมหรือบันทึกไว้มาใช้งาน ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องเก็บรวบรวมและบันทึกด้วยตนเอง จัดเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นในอดีต มักผ่านการประมวลผลแล้ว ตัวอย่างข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ สถิติการมาโรงเรียนสายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีพ.ศ.2550

3. การแบ่งข้อมูลตามการจัดเก็บในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีลักษณะคล้ายการแบ่งข้อมูลตามลักษณะของข้อมูล แต่มีการแยกลักษณะข้อมูลตามชนิดและนามสกุลของข้อมูลนั้น ๆ ได้แก่

3.1 ข้อมูลตัวอักษร เช่น ตัวหนังสือ ตัวเลข และสัญลักษณ์ ข้อมูลประเภทนี้มักมีนามสกุลต่อท้ายชื่อไฟล์เป็น .txt และ .doc

3.2 ข้อมูลภาพ เช่น ภาพกราฟิกต่าง ๆ และภาพถ่ายจากกล้องดิจิทัล ข้อมูลประเภทนี้มักมีนามสกุลต่อท้ายชื่อไฟล์เป็น .bmp .gif และ .jpg

3.3 ข้อมูลเสียง เช่น เสียงพูด เสียงดนตรี และเสียงเพลง ข้อมูลประเภทนี้มักมีนามสกุลต่อท้ายชื่อไฟล์เป็น .wav .mp3 และ .au

3.4 ข้อมูลภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพเคลื่อนไหว ภาพมิมิวสิควิดีโอ ภาพยนตร์ คลิปวิดีโอ ข้อมูลประเภทนี้มักมีนามสกุลต่อท้ายชื่อไฟล์เป็น .avi

4. การแบ่งข้อมูลตามระบบคอมพิวเตอร์ มีลักษณะคล้ายและใกล้เคียงกับการแบ่งข้อมูลตามการจัดเก็บในสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาก แต่มุ่งเน้นพิจารณาการแบ่งประเภทตามการนำข้อมูลไปใช้งานในระบบคอมพิวเตอร์ ได้แก่

4.1 ข้อมูลเชิงจำนวน มีลักษณะเป็นตัวเลขที่สามารถนำมาคำนวณด้วยคอมพิวเตอร์ได้ เช่น จำนวนเงินในกระเป๋า จำนวนค่าโดยสารรถประจำทาง และจำนวนนักเรียนในห้องเรียน

4.2 ข้อมูลอักขระ มีลักษณะเป็นตัวอักษร ตัวหนังสือ และสัญลักษณ์ ต่างๆ ซึ่งสามารถนำเสนอข้อมูลและเรียงลำดับได้แต่ไม่สามารถนำมาคำนวณได้ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ เลขที่บ้านและชื่อของนักเรียน

4.3 ข้อมูลกราฟิก เป็นข้อมูลที่เกิดจากจุดพิกัดทางคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดรูปภาพหรือแผนที่ เช่น เครื่องหมายการค้า แบบก่อสร้างอาคาร และกราฟ

4.4 ข้อมูลภาพลักษณ์ เป็นข้อมูลแสดงความเข้มและสีของรูปภาพที่เกิดจากการสแกนของสแกนเนอร์เป็นหลัก ซึ่งสามารถนำเสนอข้อมูล ย่อหรือขยาย และตัดต่อได้ แต่ไม่สามารถนำมาคำนวณหรือดำเนินการ อย่างอื่นได้

กระบวนการจัดการข้อมูลและสารสนเทศ

การทำข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้งาน จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินการ เริ่มตั้งแต่การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล การดำเนินการประมวลผลข้อมูลให้กลายเป็นสารสนเทศ และการดูแลรักษาสารสนเทศ เพื่อการใช้งาน มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล

1.1 การรวบรวมข้อมูล เป็นเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีจำนวนมาก และต้องเก็บให้ได้อย่างทันเวลา เช่น ข้อมูลการลงทะเบียนเรียนของนักเรียน ข้อมูลประวัติบุคลากร ปัจจุบันมีเทคโนโลยีช่วยในการจัดเก็บอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น การป้อนข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ การอ่านข้อมูลจากระหัสแท่ง การตรวจใบลงทะเบียนที่มีการฝนดินสอดำในตำแหน่งต่าง ๆ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่นกัน

1.2 การตรวจสอบข้อมูล เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ข้อมูลที่เก็บเข้าในระบบจะต้องมีความน่าเชื่อถือ หากพบที่ผิดพลาดต้อง

แก้ไข การตรวจสอบข้อมูลมีหลายวิธี เช่น การใช้ผู้ป้อนข้อมูลสองคนป้อนข้อมูลชุดเดียวกัน เข้าเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วเปรียบเทียบกัน หรือตั้งกฎเกณฑ์ให้คอมพิวเตอร์ตรวจสอบ

2. การประมวลผลข้อมูล ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 การจัดกลุ่มข้อมูล ข้อมูลที่จัดเก็บจะต้องมีการแบ่งแยกกลุ่ม เพื่อเตรียมไว้สำหรับการใช้งาน การแบ่งแยกกลุ่มมีวิธีการที่ชัดเจน เช่น ข้อมูลในโรงเรียนมีการแบ่งเป็นแฟ้มประวัตินักเรียน และแฟ้มลงทะเบียน เพื่อความสะดวกในการค้นหา

2.2 การจัดเรียงข้อมูล เมื่อจัดแบ่งกลุ่มเป็นแฟ้มแล้ว ควรมีการจัดเรียงข้อมูลตามลำดับตัวเลข หรือตัวอักษร หรือเพื่อให้เรียกใช้งานได้ง่าย ประหยัดเวลา ตัวอย่างการจัดเรียงข้อมูล เช่น การจัดเรียงบัตรข้อมูลผู้แต่งหนังสือ ในตู้บัตรรายการของห้องสมุดตามลำดับตัวอักษร การจัดเรียงชื่อคนในสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ตามลำดับตัวอักษร

2.3 การสรุปผล บางครั้งข้อมูลที่จัดเก็บมีจำนวนมาก จำเป็นต้องมีการสรุปผลหรือสรุปรายงาน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ข้อมูลที่สรุปได้นี้อาจสื่อความหมายได้ดีกว่า เช่น สถิติจำนวนนักเรียนแยกตามชั้นเรียนแต่ละชั้น

2.4 การคำนวณข้อมูล ที่เก็บรวบรวมมีเป็นจำนวนมากข้อมูลบางส่วน เป็นข้อมูลตัวเลขที่สามารถนำไปคำนวณ เพื่อหาผลลัพธ์บางอย่างได้ ดังนั้นการสร้างสารสนเทศจากข้อมูลจึงอาศัยการคำนวณข้อมูลที่เก็บไว้ด้วย เช่น การคำนวณเกรดเฉลี่ยของนักเรียนแต่ละคน

3. การดูแลรักษาข้อมูล ประกอบด้วยกิจกรรมต่อไปนี้

3.1 การเก็บรักษาข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูล หมายถึง การนำข้อมูลมาบันทึกเก็บไว้ในสื่อบันทึกต่าง ๆ เช่น แผ่นบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังรวมถึงการดูแล และทำสำเนาข้อมูล เพื่อให้ใช้งานต่อไปในอนาคตได้

3.2 การทำสำเนาข้อมูล การทำสำเนาเพื่อที่จะนำข้อมูลเก็บรักษาไว้ หรือนำไปแจกจ่ายในภายหลัง จึงควรคำนึงถึงความจุและความทนทานของสื่อบันทึกข้อมูล

3.3 การสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูล ข้อมูลต้องกระจายหรือส่งต่อไปยังผู้ใช้งานที่ห่างไกลได้ง่าย การสื่อสารข้อมูลจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีบทบาทที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้การส่งข่าวสารไปยังผู้ใช้ทำได้รวดเร็วและทันเวลา

3.4 การปรับปรุงข้อมูล ข้อมูลที่จัดเก็บไว้มีจุดประสงค์ที่จะเรียกใช้งานได้ต่อไป ดังนั้นข้อมูลจึงต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา และจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อการค้นหาได้อย่างรวดเร็ว

การจัดการข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

การประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 วิธี ดังนี้ (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. ชั้นเตรียมข้อมูล เป็นการจัดเตรียมข้อมูลที่รวบรวมมาแล้วให้อยู่ในลักษณะที่สะดวกต่อการประมวลผล แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ 4 วิธี ดังนี้

1.1 การลงทะเบียน คือ การใช้รหัสแทนข้อมูลจริง ทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่สะดวกแก่การประมวลผล ทำให้ประหยัดเวลาและเนื้อที่ รหัสอาจเป็นตัวเลขหรือตัวอักษรก็ได้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเพศให้รหัส 1 แทนเพศชาย รหัส 2 แทนเพศหญิง เป็นต้น

1.2 การตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของข้อมูล และปรับปรุงแก้ไขเท่าที่จะทำได้หรือคัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไป เช่น คำตอบบางคำตอบขัดแย้งกันก็อาจดูคำตอบจากคำถามข้ออื่น ๆ ประกอบ แล้วแก้ไขตามความเหมาะสม

1.3 การแยกประเภทข้อมูล คือการแยกประเภทข้อมูลออกตามลักษณะงานเพื่อสะดวกในการประมวลผลต่อไป เช่น แยกตามคณะวิชา แยกตามเพศ แยกตามอายุ เป็นต้น

1.4 การบันทึกข้อมูลลงสื่อ หมายถึง การจัดเตรียมข้อมูลให้อยู่ในสื่อ หรืออุปกรณ์ที่อยู่ในรูปที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจ และนำไปประมวลได้ เช่น บันทึกข้อมูลลงในจานแม่เหล็ก หรือเทปแม่เหล็ก เพื่อนำไปประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อไป

2. ขั้นตอนการประมวลผล คือเป็นการนำเอาโปรแกรมที่เขียนขึ้น มาใช้เพื่อ โดยนำข้อมูลที่เตรียมไว้แล้วเข้าเครื่อง แต่ก่อนที่เครื่องจะทำงานต้องมีโปรแกรมสั่งงาน ซึ่งโปรแกรมเมอร์(Processing) เป็นผู้เขียน เครื่องคอมพิวเตอร์จะทำการประมวลผลจนกระทั่งได้ผลลัพธ์ออกมาและยังคงเก็บไว้ในเครื่องขั้นตอนต่าง ๆ อาจเป็นดังนี้

2.1 การคำนวณ ได้แก่ การคำนวณทางคณิตศาสตร์ เช่น การบวก ลบ คูณ หาร และทางตรรกศาสตร์ เช่น การเปรียบเทียบค่าต่าง ๆ

2.2 การเรียงลำดับข้อมูล เช่น เรียงข้อมูลจากน้อยไปมาก หรือมากไปน้อยหรือเรียงตามตัวอักษร A ถึง Z เป็นต้น

2.3 การสรุป เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบสั้น ๆ กะทัดรัดตามต้องการ เช่น การสรุปรายรับรายจ่าย หรือ กำไรขาดทุน

2.4 การเปรียบเทียบ เพื่อพิจารณาเทียบเคียงให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและต่างกัน

3. ขั้นตอนการแสดงผล เป็นงานที่ได้หลังจากผ่านการประมวลผลแล้วเป็นขั้นตอนในการแปลผลลัพธ์ที่เก็บอยู่ในเครื่อง ให้ออกมาอยู่ในรูปที่สามารถเข้าใจง่ายได้แก่ การนำเสนอในรูปแบบรายงาน เช่น แสดงผลสรุปตารางรายงานการบัญชี รายงานทางสถิติ รายงานการวิเคราะห์ต่าง ๆ หรืออาจแสดงด้วยกราฟ เช่น แผนภูมิ หรือรูปภาพสรุปขั้นตอนการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

ลักษณะของข้อมูลที่ดี

ข้อมูลที่ดีจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญๆ ดังนี้คือ (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. ความถูกต้องแม่นยำ (accuracy) ข้อมูลที่ดีควรมีความถูกต้องแม่นยำสูง หรือถ้ามีความคลาดเคลื่อน (errors) ปนอยู่บ้าง ก็ควรที่จะสามารถควบคุมขนาดของความคลาดเคลื่อนที่ป็นมาให้มีความคลาดเคลื่อน น้อยที่สุด

2. ความทันเวลา (timeliness) เป็นข้อมูลที่ทันสมัย (up to date) และทันต่อความต้องการของ ผู้ใช้ ถ้าผลิตข้อมูลออกมาช้า ก็ไม่มีคุณค่าถึงแม้จะเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำก็ตาม

3. ความสมบูรณ์ครบถ้วน (completeness) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาต้องเป็นข้อมูลที่ให้ข้อเท็จจริง (facts) หรือข่าวสาร (information) ที่ครบถ้วนทุกด้านทุกประการ มิใช่ขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปทำให้นำไปใช้การไม่ได้

4. ความกระชับรัด (conciseness) ข้อมูลที่ได้รับส่วนใหญ่จะกระจัดกระจาย ควรจัดข้อมูลให้อยู่ใน รูปแบบที่กระชับรัดไม่เยิ่นเย้อ สะดวกต่อการใช้และค้นหา ผู้ใช้มีความเข้าใจได้ทันที

5. ความตรงกับความต้องการของผู้ใช้ (relevance) ข้อมูลที่จัดทำขึ้นมาควรเป็นข้อมูลที่ใช้ ข้อมูลต้องการใช้ และจำเป็นต้องรู้ / ทราบ หรือเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผน กำหนดนโยบายหรือ ตัดสินปัญหาในเรื่องนั้นๆ ไม่ใช่เป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้นมาอย่างมากมาย แต่ไม่มีใครต้องการใช้หรือไม่ตรง กับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล

6. ความต่อเนื่อง (continuity) การเก็บรวบรวมข้อมูล ควรอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่าง สม่ำเสมอและต่อเนื่องในลักษณะของอนุกรมเวลา (time-series) เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในด้านการ วิเคราะห์วิจัยหรือหาแนวโน้มในอนาคต

จริยธรรมในโลกข้อมูล

จริยธรรม หมายถึง "หลักศีลธรรมจรรยาที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ หรือควบคุม การใช้ระบบคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ" ในทางปฏิบัติแล้ว การระบุว่า การกระทำสิ่งใดผิดจริยธรรมนั้น อาจกล่าวได้ไม่ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละประเทศด้วย อย่างเช่น กรณีที่เจ้าของบริษัทใช้กล้องในการตรวจจับหรือเฝ้าดูการทำงานของพนักงาน เป็นต้น ตัวอย่างของการ กระทำที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรม เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ทำร้ายผู้อื่นให้เกิด ความเสียหายหรือก่อความรำราญ เช่น การนำภาพหรือข้อมูลส่วนตัวของบุคคลไปลงบนอินเทอร์เน็ต โดยไม่ได้รับอนุญาตการใช้คอมพิวเตอร์ในการขโมยข้อมูลการเข้าถึงข้อมูลหรือคอมพิวเตอร์ของบุคคล อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยทั่วไป เมื่อพิจารณาถึงจริยธรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์และสารสนเทศแล้ว มี 4 ประเด็นที่รู้จักกันในลักษณะตัวย่อว่า PAPA ประกอบด้วย (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. ความเป็นส่วนตัว (Information Privacy)
2. ความถูกต้อง (Information Accuracy)
- 3 ความเป็นเจ้าของ (Information Property)
4. การเข้าถึงข้อมูล (Data Accessibility)

1. ความเป็นส่วนตัว (Information Privacy) ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและสารสนเทศ โดยทั่วไปหมายถึง สิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง และเป็นสิทธิที่เจ้าของสามารถที่จะควบคุมข้อมูลของตนเอง ในการเปิดเผยให้กับผู้อื่น สิทธินี้ใช้ได้ครอบคลุมทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์การต่างๆ ปัจจุบันมี ประเด็นเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวที่เป็นข้อหน้าสังเกตดังนี้

1.1 การเข้าไปดูข้อความในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และการบันทึกข้อมูลในเครื่อง คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการบันทึก-แลกเปลี่ยนข้อมูลที่บุคคลเข้าไปใช้บริการเว็บไซต์และกลุ่มข่าวสาร

1.2 การใช้เทคโนโลยีในการติดตามความเคลื่อนไหวหรือพฤติกรรมของบุคคล เช่น บริษัทใช้ คอมพิวเตอร์ในการตรวจจับหรือเฝ้าดูการปฏิบัติงาน/การใช้บริการของพนักงาน ถึงแม้ว่าจะเป็นการ ติดตามการทำงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการใช้บริการ แต่กิจกรรมหลายอย่างของพนักงานก็ถูกเฝ้าดู ด้วย พนักงานสูญเสียความเป็นส่วนตัว ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการผิดจริยธรรม

1.3 การใช้ข้อมูลของลูกค้าจากแหล่งต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ในการขยายตลาด

1.4 การรวบรวมหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อีเมล หมายเลขบัตรเครดิต และข้อมูลส่วนตัวอื่นๆ เพื่อนำไปสร้างฐานข้อมูลประวัติลูกค้าขึ้นมาใหม่ แล้วนำไปขายให้กับบริษัทอื่น ดังนั้น เพื่อเป็นการ

ป้องกันการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของข้อมูลและสารสนเทศ จึงควรจะต้องระวังการให้ข้อมูล โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีการใช้โปรโมชัน หรือระบุให้มีการลงทะเบียนก่อนเข้าใช้บริการ เช่น ข้อมูลบัตรเครดิต และที่อยู่อีเมล

2. ความถูกต้อง (Information Accuracy) ในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการรวบรวม จัดเก็บ และเรียกใช้ข้อมูลนั้น คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ทั้งนี้ ข้อมูลจะมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความถูกต้องในการบันทึกข้อมูลด้วย ประเด็นด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องของข้อมูล โดยทั่วไปจะพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จัดเก็บและเผยแพร่ เช่น ในกรณีที่องค์กรให้ลูกค้าลงทะเบียนด้วยตนเอง หรือกรณีของข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ อีกประเด็นหนึ่ง คือ จะทราบได้อย่างไรว่าข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดจากความจงใจ และผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบหากเกิดข้อผิดพลาด

ดังนั้น ในการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือนั้น ข้อมูลควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะนำเข้าสู่ฐานข้อมูล รวมถึงการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ ควรให้สิทธิแก่บุคคลในการเข้าไปตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลของตนเองได้ เช่น ผู้สอนสามารถดูคะแนนของนักศึกษาในความรับผิดชอบ หรือที่สอนเพื่อตรวจสอบว่าคะแนนที่ป้อนไม่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง

3. ความเป็นเจ้าของ (Information Property) สิทธิความเป็นเจ้าของ หมายถึง กรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินทั่วไปที่จับต้องได้ เช่น คอมพิวเตอร์ รถยนต์ หรืออาจเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (ความคิด) ที่จับต้องไม่ได้ เช่น บทเพลง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่สามารถถ่ายทอดและบันทึกลงในสื่อต่างๆ ได้ เช่น สิ่งพิมพ์ เทป ซีดีรอม เป็นต้น

ในสังคมของเทคโนโลยีสารสนเทศ มักจะกล่าวถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ เมื่อท่านซื้อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีการจดลิขสิทธิ์ นั่นหมายความว่าท่านได้จ่ายค่าลิขสิทธิ์ในการใช้ซอฟต์แวร์นั้นสำหรับท่านเองหลังจากที่ท่านเปิดกล่องหรือบรรจุภัณฑ์แล้ว หมายถึงว่าท่านได้ยอมรับข้อตกลงเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในการใช้สินค้านั้น ซึ่งลิขสิทธิ์ในการใช้จะแตกต่างกันไปในแต่ละสินค้าและบริษัท บางโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะอนุญาตให้ติดตั้งได้เพียงครั้งเดียว หรือไม่อนุญาตให้ใช้กับคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นๆ ถึงแม้ว่าคอมพิวเตอร์เครื่องนั้นๆ ท่านเป็นเจ้าของ และไม่มีผู้อื่นใช้ก็ตาม ในขณะที่บางบริษัทอนุญาตให้ใช้โปรแกรมนั้นได้หลายๆ เครื่อง ตราบใดที่ท่านยังเป็นบุคคลที่มีสิทธิในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ซื้อมา การคัดลอกโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้กับเพื่อน เป็นการกระทำที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่าโปรแกรมที่จะทำการคัดลอกนั้น เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ท่านมีสิทธิในระดับใด

4. การเข้าถึงข้อมูล (Data Accessibility) ปัจจุบันการเข้าใช้งานโปรแกรม หรือระบบคอมพิวเตอร์ มักจะมีการกำหนดสิทธิตามระดับของผู้ใช้งาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการเข้าไปดำเนินการต่างๆ กับข้อมูลของผู้ใช้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นการรักษาความลับของข้อมูล ตัวอย่างสิทธิในการใช้งานระบบ เช่น การบันทึก การแก้ไข/ปรับปรุง และการลบ เป็นต้น ดังนั้น ในการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์จึงได้มีการออกแบบระบบรักษาความปลอดภัยในการเข้าถึงของผู้ใช้ และการเข้าถึงข้อมูลของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมนั้น ก็ถือเป็นการผิดจริยธรรมเช่นเดียวกับการละเมิดข้อมูลส่วนตัว ในการใช้งานคอมพิวเตอร์และเครือข่ายร่วมกันให้เป็นระเบียบ หากผู้ใช้ร่วมใจกันปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของแต่ละหน่วยงานอย่างเคร่งครัดแล้ว การผิดจริยธรรมตามประเด็นดังกล่าวมาข้างต้นก็คงจะไม่เกิดขึ้น

ฐานข้อมูลและระบบจัดการฐานข้อมูล

ในปัจจุบันการจัดโครงสร้างข้อมูลให้เป็นแบบฐานข้อมูลกำลังเป็นที่นิยม เกือบทุกหน่วยงานที่มีการใช้ระบบสารสนเทศจะจัดทำข้อมูลให้เป็นแบบฐานข้อมูล เนื่องจากปริมาณข้อมูลมีมากถ้าจัดข้อมูลเป็นแบบแฟ้มข้อมูลจะทำให้มีแฟ้มข้อมูลเป็นจำนวนมาก จะทำให้เกิดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกันได้ ข้อมูลที่ซ้ำซ้อนนี้จะก่อให้เกิดปัญหามากมาย (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. ความหมายของระบบฐานข้อมูล

ฐานข้อมูล (database) หมายถึง กลุ่มของข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมไว้ โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้บังคับว่าข้อมูลทั้งหมดนี้จะต้องเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลเดียวกันหรือแยกเก็บหลาย ๆ แฟ้มข้อมูล นั่นก็คือการเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลนั้นเราอาจจะเก็บทั้งฐานข้อมูล โดยใช้แฟ้มข้อมูลเพียงแฟ้มข้อมูลเดียวกันได้ หรือจะเก็บไว้ในหลาย ๆ แฟ้มข้อมูล ที่สำคัญคือจะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบและเรียกใช้ความสัมพันธ์นั้นได้ มีการกำจัดความซ้ำซ้อนของข้อมูลออกและเก็บแฟ้มข้อมูลเหล่านี้ไว้ที่ศูนย์กลาง เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ร่วมกัน ควบคุมดูแลรักษาเมื่อผู้ต้องการใช้งานและผู้มีสิทธิ์จะใช้ข้อมูลนั้นสามารถดึงข้อมูลที่ต้องการออกไปใช้ได้ ข้อมูลบางส่วนอาจใช้ร่วมกับผู้อื่นได้ แต่บางส่วนผู้มีสิทธิ์เท่านั้นจึงจะสามารถใช้ได้ โดยทั่วไปองค์กรต่าง ๆ จะสร้างฐานข้อมูลไว้เพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของตัวองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลในเชิงธุรกิจ เช่น ข้อมูลของลูกค้า ข้อมูลของสินค้า ข้อมูลของลูกจ้าง และการจ้างงาน เป็นต้น การควบคุมดูแลการใช้ฐานข้อมูลนั้น เป็นเรื่องที่ยุ่งยากกว่าการใช้แฟ้มข้อมูลมาก เพราะเราจะต้องตัดสินใจว่าโครงสร้างในการจัดเก็บข้อมูลควรจะเป็นเช่นไร การเขียนโปรแกรมเพื่อสร้างและเรียกใช้ข้อมูลจากโครงสร้างเหล่านี้ ถ้าโปรแกรมเหล่านี้เกิดทำงานผิดพลาดขึ้นมา ก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อโครงสร้างของข้อมูลทั้งหมดได้ เพื่อเป็นการลดภาระการทำงานของผู้ใช้ จึงได้มีส่วนของฮาร์ดแวร์และโปรแกรมต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงและจัดการข้อมูลในฐานข้อมูลนั้น เรียกว่า ระบบจัดการฐานข้อมูล หรือ DBMS (data base management system) ระบบจัดการฐานข้อมูล คือ ซอฟต์แวร์ที่เปรียบเสมือนสื่อกลางระหว่างผู้ใช้และโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ฐานข้อมูล ซึ่งมีหน้าที่ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายสะดวกและมีประสิทธิภาพ การเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้อาจเป็นการสร้างฐานข้อมูล การแก้ไขฐานข้อมูล หรือการตั้งคำถามเพื่อให้ข้อมูลมาโดยผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องรับรู้เกี่ยวกับรายละเอียดภายในโครงสร้างของฐานข้อมูล เปรียบเสมือนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ใช้และโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ฐานข้อมูล

2. ความสำคัญของระบบฐานข้อมูล

การจัดข้อมูลให้เป็นระบบฐานข้อมูลทำให้ข้อมูลมีส่วนดีว่าการเก็บข้อมูลในรูปของแฟ้มข้อมูล เพราะการจัดเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูล จะมีส่วนที่สำคัญกว่าการจัดเก็บข้อมูลในรูปของแฟ้มข้อมูล ดังนี้

2.1 ลดการเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ข้อมูลบางชุดที่อยู่ในรูปของแฟ้มข้อมูลอาจมีปรากฏอยู่หลาย ๆ แห่ง เพราะมีผู้ใช้ข้อมูลชุดนี้หลายคน เมื่อใช้ระบบฐานข้อมูลแล้วจะช่วยให้ความซ้ำซ้อนของข้อมูลลดน้อยลง เช่น ข้อมูลอยู่ในแฟ้มข้อมูลของผู้ใช้หลายคน ผู้ใช้แต่ละคนจะมีแฟ้มข้อมูลเป็นของตนเอง ระบบฐานข้อมูลจะลดการซ้ำซ้อนของข้อมูลเหล่านี้ให้มากที่สุด โดยจัดเก็บในฐานข้อมูลไว้ที่เดียวกัน ผู้ใช้ทุกคนที่ต้องการใช้ข้อมูลชุดนี้จะใช้โดยผ่านระบบฐานข้อมูล ทำให้ไม่เปลืองเนื้อที่ในการเก็บข้อมูลและลดความซ้ำซ้อนลงได้

2.2 รักษาความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากฐานข้อมูลมีเพียงฐานข้อมูลเดียว ในกรณีที่มีข้อมูลชุดเดียวกันปรากฏอยู่หลายแห่งในฐานข้อมูล ข้อมูลเหล่านี้จะต้องตรงกัน ถ้ามีการแก้ไขข้อมูลนี้ทุก ๆ แห่งที่ข้อมูลปรากฏอยู่จะแก้ไขให้ถูกต้องตามกันหมดโดยอัตโนมัติด้วยระบบจัดการฐานข้อมูล

2.3 การป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลทำได้อย่างสะดวก การป้องกันและรักษาความปลอดภัยกับข้อมูลระบบฐานข้อมูลจะให้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์เข้าไปใช้ฐานข้อมูลได้เรียกว่ามีสิทธิ์ส่วนบุคคล (privacy) ซึ่งก่อให้เกิดความปลอดภัย (security) ของข้อมูลด้วย ฉะนั้นผู้ใดจะมีสิทธิ์ที่จะเข้าถึงข้อมูลได้จะต้องมีการกำหนดสิทธิ์กันไว้ก่อนและเมื่อเข้าไปใช้ข้อมูลนั้น ๆ ผู้ใช้จะเห็นข้อมูลที่ถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลในรูปแบบที่ผู้ใช้ออกแบบไว้

ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้สร้างตารางข้อมูลขึ้นมาและเก็บลงในระบบฐานข้อมูล ระบบจัดการฐานข้อมูลจะเก็บข้อมูลเหล่านั้นลงในอุปกรณ์เก็บข้อมูลในรูปแบบของระบบจัดการฐานข้อมูลซึ่งอาจเก็บข้อมูลเหล่านั้นลงในแผ่นจานบันทึกแม่เหล็กเป็นระเบียบ บล็อกหรืออื่น ๆ ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องรับรู้โครงสร้างของแฟ้มข้อมูลนั้นเป็นอย่างใด ปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของระบบจัดการฐานข้อมูล

ดังนั้นถ้าผู้ใช้เปลี่ยนแปลงลักษณะการเก็บข้อมูล เช่น เปลี่ยนแปลงรูปแบบของตารางเสียใหม่ ผู้ใช้ก็ไม่ต้องกังวลว่าข้อมูลของเขาจะถูกเก็บลงในแผ่นจานบันทึกแม่เหล็กในลักษณะใด ระบบการจัดการฐานข้อมูลจะจัดการให้ทั้งหมด ในทำนองเดียวกันถ้าผู้ออกแบบระบบฐานข้อมูลเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลลงบนอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล ผู้ใช้ไม่ต้องแก้ไขฐานข้อมูลที่เขาออกแบบไว้แล้ว ระบบการจัดการฐานข้อมูลจะจัดการให้ ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ความไม่เกี่ยวข้องกันของข้อมูล (data independent)

2.4 สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ เนื่องจากในระบบฐานข้อมูลจะเป็นที่เก็บรวบรวมข้อมูลทุกอย่างไว้ ผู้ใช้แต่ละคนจึงสามารถใช้ข้อมูลในระบบได้ทุกข้อมูล ซึ่งถ้าข้อมูลไม่ได้ถูกจัดให้เป็นระบบฐานข้อมูลแล้ว ผู้ใช้ก็จะใช้ได้เพียงข้อมูลของตนเองเท่านั้น เช่น ดังภาพที่ 4.9 ข้อมูลของระบบเงินเดือน ข้อมูลของระบบงานบุคคลถูกจัดไว้ในระบบแฟ้มข้อมูลผู้ใช้ที่ใช้ข้อมูลระบบเงินเดือน จะใช้ข้อมูลได้ระบบเดียว แต่ถ้าข้อมูลทั้ง 2 ถูกเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลซึ่งถูกเก็บไว้ในที่ที่เดียวกัน ผู้ใช้ทั้ง 2 ระบบก็จะสามารถเรียกใช้ฐานข้อมูลเดียวกันได้ ไม่เพียงแต่ข้อมูลเท่านั้นสำหรับโปรแกรมต่าง ๆ ถ้าเก็บไว้ในฐานข้อมูลก็จะสามารถใช้ร่วมกันได้

2.5 มีความเป็นอิสระของข้อมูล เมื่อผู้ใช้ต้องการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโปรแกรมที่เขียนขึ้นมา จะสามารถสร้างข้อมูลนั้นขึ้นมาใช้ใหม่ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบฐานข้อมูล เพราะข้อมูลที่ผู้ใช้นำมาประยุกต์ใช้ใหม่นั้นจะไม่กระทบต่อโครงสร้างที่แท้จริงของการจัดเก็บข้อมูล นั่นคือ การใช้ระบบฐานข้อมูลจะทำให้เกิดความเป็นอิสระระหว่างการจัดเก็บข้อมูลและการประยุกต์ใช้

2.6 สามารถขยายงานได้ง่าย เมื่อต้องการจัดเพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะสามารถเพิ่มได้อย่างง่ายไม่ซับซ้อน เนื่องจากมีความเป็นอิสระของข้อมูล จึงไม่มีผลกระทบต่อข้อมูลเดิมที่มีอยู่

2.7 ทำให้ข้อมูลบูรณะกลับสู่สภาพปกติได้เร็วและมีมาตรฐาน เนื่องจากการจัดพิมพ์ข้อมูลในระบบที่ไม่ได้ใช้ฐานข้อมูล ผู้เขียนโปรแกรมแต่ละคนมีแฟ้มข้อมูลของตนเองเฉพาะ ฉะนั้นแต่ละคนจึงต่างก็สร้างระบบการบูรณะข้อมูลให้กลับสู่สภาพปกติในกรณีที่ข้อมูลเสียหายด้วยตนเองและด้วยวิธีการของตนเอง จึงขาดประสิทธิภาพและมาตรฐาน แต่เมื่อมาเป็นระบบฐานข้อมูลแล้ว การบูรณะข้อมูลให้

กลับคืนสู่สภาพปกติจะมีโปรแกรมชุดเดียวและมีผู้ดูแลเพียงคนเดียวที่ดูแลทั้งระบบ ซึ่งย่อมต้องมีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกันแน่นอน

3. การบริหารฐานข้อมูล

ในระบบฐานข้อมูลนอกจากจะมีระบบการจัดการฐานข้อมูล ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ที่สร้างขึ้นเพื่อจัดการกับข้อมูลให้เป็นระบบ จะได้นำไปเก็บรักษา เรียกใช้ หรือนำมาปรับปรุงให้ทันสมัยได้ง่ายแล้ว ในระบบฐานข้อมูลยังต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลระบบฐานข้อมูล คือ ผู้บริหารฐานข้อมูลเหตุผลสำหรับประการหนึ่งของการจัดทำระบบจัดการฐานข้อมูล คือ การมีศูนย์กลางควบคุมทั้งข้อมูลและโปรแกรมที่เข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลการควบคุมนี้ เรียกว่า ผู้บริหารฐานข้อมูล หรือ DBA (Data Base Administer) คือ ผู้มีหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของฐานข้อมูลทั้งหมด

4. หน้าที่ของผู้บริหารฐานข้อมูล

4.1 กำหนดโครงสร้างหรือรูปแบบของฐานข้อมูล โดยวิเคราะห์และตัดสินใจว่าจะรวมข้อมูลใดเข้าไว้ในระบบใดบ้าง ควรจะจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีใด และใช้เทคนิคใดในการเรียกใช้ข้อมูล

4.2 กำหนดโครงสร้างของอุปกรณ์เก็บข้อมูลและวิธีการเข้าถึงข้อมูล โดยกำหนดโครงสร้างของอุปกรณ์เก็บข้อมูลและวิธีการเข้าถึงข้อมูล พร้อมทั้งกำหนดแผนการในการสร้างระบบข้อมูลสำรองและการฟื้นฟูสภาพ โดยการจัดเก็บข้อมูลสำรองไว้ทุกระยะ และจะต้องเตรียมการไว้ว่าถ้าเกิดความผิดพลาดขึ้นแล้วจะฟื้นฟูสภาพได้อย่างไร

4.3 มอบหมายขอบเขตอำนาจหน้าที่ของการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ โดยการประสานงานกับผู้ใช้ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้ และตรวจตราความต้องการของผู้ใช้

5. ระบบการจัดการฐานข้อมูล (Data Base Management System, DBMS) หน้าที่ของระบบการจัดการฐานข้อมูล

5.1 ระบบจัดการฐานข้อมูลเป็นซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ ดูแลการใช้งานให้กับผู้ใช้ในการติดต่อกับตัวจัดการระบบแฟ้มข้อมูลได้ ในระบบฐานข้อมูลนี้ข้อมูลจะมีขนาดใหญ่ ซึ่งจะถูกรวบรวมไว้ในหน่วยความจำสำรองเมื่อผู้ใช้ต้องการจะใช้ฐานข้อมูล ระบบการจัดการฐานข้อมูลจะทำหน้าที่ติดต่อกับระบบแฟ้มข้อมูลซึ่งเสมือนเป็นผู้จัดการแฟ้มข้อมูล (file manager) นำข้อมูลจากหน่วยความจำสำรองเข้าสู่หน่วยความจำหลักเฉพาะส่วนที่ต้องการใช้งาน และทำหน้าที่ประสานกับตัวจัดการระบบแฟ้มข้อมูลในการจัดเก็บ เรียกใช้ และแก้ไขข้อมูล

5.2 ควบคุมระบบความปลอดภัยของข้อมูลโดยป้องกันไม่ให้ผู้ที่มิได้รับอนุญาตเข้ามาเรียกใช้หรือแก้ไขข้อมูลในส่วนป้องกันเอาไว้ พร้อมทั้งสร้างฟังก์ชันในการจัดทำข้อมูลสำรอง โดยเมื่อเกิดความขัดข้องของระบบแฟ้มข้อมูลหรือของเครื่องคอมพิวเตอร์เกิดการเสียหายนั้น ฟังก์ชันนี้จะสามารถทำการฟื้นฟูสภาพของระบบข้อมูลกลับเข้าสู่สภาพที่ถูกต้องสมบูรณ์ได้

5.3 ควบคุมการใช้ข้อมูลในสภาพที่มีผู้ใช้พร้อม ๆ กันหลายคน โดยจัดการเมื่อมีข้อผิดพลาดของข้อมูลเกิดขึ้น

ประโยชน์ของระบบจัดการฐานข้อมูล

ในปัจจุบันองค์กรส่วนใหญ่หันมาให้ความสนใจกับระบบฐานข้อมูลกันมาก เนื่องจากระบบฐานข้อมูลมีประโยชน์ดังต่อไปนี้ (หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ.2544)

1. ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เนื่องจากการใช้งานระบบฐานข้อมูลนั้นต้องมีการออกแบบฐานข้อมูลเพื่อให้มีความซ้ำซ้อนของข้อมูลน้อยที่สุด จุดประสงค์หลักของการออกแบบฐานข้อมูลเพื่อลดความซ้ำซ้อน สาเหตุที่ต้องลดความซ้ำซ้อน เนื่องจากความยากในการปรับปรุงข้อมูล กล่าวคือถ้าเก็บข้อมูลซ้ำซ้อนกันหลายแห่ง เมื่อมีการปรับปรุงข้อมูลแล้วปรับปรุงข้อมูลไม่ครบทำให้ข้อมูลเกิดความขัดแย้งกันของข้อมูลตามมา และยังเปลืองเนื้อที่การจัดเก็บข้อมูลด้วย เนื่องจากข้อมูลชุดเดียวกันจัดเก็บซ้ำกันหลายแห่งนั่นเอง ถึงแม้ว่าความซ้ำซ้อนช่วยให้ออกรายงานและตอบคำถามได้เร็วขึ้น แต่ข้อมูลจะเกิดความขัดแย้งกัน ในกรณีที่ต้องมีการปรับปรุงข้อมูลหลายแห่ง การออกรายงานจะทำได้เร็วเท่าใดนั้นจึงไม่มีความหมายแต่อย่างใด และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือปัญหาเรื่องความขัดแย้งกันของข้อมูลแก้ไขไม่ได้ด้วยฮาร์ดแวร์ ขณะที่การออกรายงานชา่นั้นใช้ความสามารถของฮาร์ดแวร์ช่วยได้

2. รักษาความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากระบบจัดการฐานข้อมูลสามารถตรวจสอบกฎบังคับความถูกต้องของข้อมูลให้ได้ โดยนำกฎเหล่านั้นมาใช้ที่ฐานข้อมูล ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของระบบจัดการฐานข้อมูลที่จะจัดการเรื่องความถูกต้องของข้อมูลให้แทน แต่ถ้าเป็นระบบแฟ้มข้อมูลผู้พัฒนาโปรแกรมต้องเขียนโปรแกรมเพื่อควบคุมกฎระเบียบต่างๆ (data integrity) เองทั้งหมด ถ้าเขียนโปรแกรมควบคุมกฎระเบียบใดไม่ครบหรือขาดหายไปบางกฎอาจทำให้ข้อมูลผิดพลาดได้ และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาและพัฒนาโปรแกรมด้วย เนื่องจากระบบจัดการฐานข้อมูลจัดการให้ตนเอง เนื่องจากระบบจัดการฐานข้อมูลสามารถรองรับการใช้งานของผู้ใช้หลายคนพร้อมกันได้ ดังนั้นความคงสภาพและความถูกต้องของข้อมูลจึงมีความสำคัญมากและต้องควบคุมให้ดีเนื่องจากผู้ใช้อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความผิดพลาดกระทบต่อการใช้ข้อมูลของผู้ใช้อื่นทั้งหมดได้ ดังนั้นประโยชน์ของระบบฐานข้อมูลในเรื่องนี้จึงมีความสำคัญมาก

3. มีความเป็นอิสระของข้อมูล เนื่องจากมีแนวคิดที่ว่าทำอะไรให้โปรแกรมเป็นอิสระจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างข้อมูล ในปัจจุบันนี้ถ้าไม่ใช้ระบบฐานข้อมูลการแก้ไขโครงสร้างข้อมูลจะกระทบถึงโปรแกรมด้วย เนื่องจากการเรียกใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นในระบบแฟ้มข้อมูลนั้น ต้องใช้โปรแกรมที่เขียนขึ้นเพื่อเรียกใช้ข้อมูลในแฟ้มข้อมูลนั้นโดยเฉพาะ เช่น เมื่อต้องการรายชื่อพนักงานที่มีเงินเดือนมากกว่า 100,000 บาทต่อเดือน โปรแกรมเมอร์ต้องเขียนโปรแกรมเพื่ออ่านข้อมูลจากแฟ้มข้อมูลพนักงานและพิมพ์รายงานที่แสดงเฉพาะข้อมูลตรงตามเงื่อนไขที่กำหนด กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของแฟ้มข้อมูลข้อมูลเช่น ให้มีดัชนี (index) ตามชื่อพนักงานแทนรหัสพนักงาน ส่งผลให้รายงานที่แสดงรายชื่อพนักงานที่มีเงินเดือนมากกว่า 100,000 บาทต่อเดือนซึ่งแต่เดิมกำหนดให้เรียงตามรหัสพนักงานนั้นไม่สามารถพิมพ์ได้ ทำให้ต้องมีการแก้ไขโปรแกรมตามโครงสร้างดัชนี (index) ที่เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะแบบนี้เรียกว่าข้อมูลและโปรแกรมไม่เป็นอิสระต่อกัน

สำหรับระบบฐานข้อมูลนั้นข้อมูลภายในฐานข้อมูลจะเป็นอิสระจากโปรแกรมที่เรียกใช้ (data independence) สามารถแก้ไขโครงสร้างทางกายภาพของข้อมูลได้ โดยไม่กระทบต่อโปรแกรมที่เรียกใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล เนื่องจากระบบฐานข้อมูลมีระบบจัดการฐานข้อมูลทำหน้าที่แปลงรูป (mapping) ให้เป็นไปตามรูปแบบที่ผู้ใช้ต้องการ เนื่องจากในระบบแฟ้มข้อมูลนั้นไม่มีความเป็นอิสระของข้อมูล ดังนั้นระบบฐานข้อมูลได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาด้านความเป็นอิสระของข้อมูล นั่นคือ

ระบบฐานข้อมูลมีการทำงานไม่ขึ้นกับรูปแบบของฮาร์ดแวร์ที่นำมาใช้กับระบบฐานข้อมูลและไม่ขึ้นกับโครงสร้างทางกายภาพของข้อมูล และมีการใช้ภาษาสอบถามในการติดต่อกับข้อมูลภายในฐานข้อมูล แทนคำสั่งของภาษาคอมพิวเตอร์ในยุคที่ 3 ทำให้ผู้ใช้เรียกใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลโดยไม่จำเป็นต้องทราบรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล ประเภทหรือขนาดของข้อมูลนั้นๆ

4. มีความปลอดภัยของข้อมูลสูง ถ้าหากทุกคนสามารถเรียกดูและเปลี่ยนแปลงข้อมูลในฐานข้อมูลทั้งหมดได้ อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลได้ และข้อมูลบางส่วนอาจเป็นข้อมูลที่ไม่อาจเปิดเผยได้หรือเป็นข้อมูลเฉพาะของผู้บริหาร หากไม่มีการจัดการด้านความปลอดภัยของข้อมูล ฐานข้อมูลก็จะไม่สามารถใช้เก็บข้อมูลบางส่วนได้

ระบบฐานข้อมูลส่วนใหญ่จะมีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ดังนี้

* มีรหัสผู้ใช้ (user) และรหัสผ่าน (password) ในการเข้าใช้งานฐานข้อมูลสำหรับผู้ใช้แต่ละคน ระบบฐานข้อมูลมีระบบการสอบถามชื่อพร้อมรหัสผ่านของผู้เข้ามาใช้ระบบงานเพื่อให้ทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้ามาเห็นหรือแก้ไขข้อมูลในส่วนที่ต้องการปกป้อง

* ในระบบฐานข้อมูลสามารถสร้างและจัดการตารางข้อมูลทั้งหมดในฐานข้อมูล ทั้งการเพิ่มผู้ใช้ ระวังการใช้งานของผู้ใช้ อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถเรียกดู เพิ่มเติม ลบและแก้ไขข้อมูล หรือบางส่วนของข้อมูลได้ในตารางที่ได้รับอนุญาต)ระบบฐานข้อมูลสามารถกำหนดสิทธิการมองเห็นและการทำงานของ ผู้ใช้ต่างๆ ตามระดับสิทธิและอำนาจการใช้งานข้อมูลนั้นๆ

* ในระบบฐานข้อมูล (DBA) สามารถใช้วิว (View) เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยการสร้างวิวที่เสมือนเป็นตารางของผู้ใช้จริงๆ และข้อมูลที่ปรากฏในวิวจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้ใช้เท่านั้น ซึ่งจะไม่กระทบกับข้อมูลจริงในฐานข้อมูล

* ระบบฐานข้อมูลจะไม่ยอมให้โปรแกรมใดๆ เข้าถึงข้อมูลในระดับกายภาพ (physical) โดยไม่ผ่าน ระบบการจัดการฐานข้อมูล และถ้าระบบเกิดความเสียหายขึ้นระบบจัดการฐานข้อมูลรับรองได้ว่า ข้อมูลที่ยืนยันการทำงานสำเร็จ (commit) แล้วจะไม่สูญหาย และถ้ากลุ่มงานที่ยังไม่สำเร็จ (rollback) นั้นระบบจัดการฐานข้อมูลรับรองได้ว่าข้อมูลเดิมก่อนการทำงานของกลุ่มงานยังไม่สูญหาย

* มีการเข้ารหัสและถอดรหัส (encryption/decryption) เพื่อปกปิดข้อมูลแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น มีการเข้ารหัสข้อมูลรหัสผ่าน

5. ใช้ข้อมูลร่วมกันโดยมีการควบคุมจากศูนย์กลาง มีการควบคุมการใช้ข้อมูลในฐานข้อมูลจากศูนย์กลาง ระบบฐานข้อมูลสามารถรองรับการทำงานของผู้ใช้หลายคนได้ กล่าวคือระบบฐานข้อมูลจะต้องควบคุมลำดับการทำงานให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เช่นขณะที่ผู้ใช้คนหนึ่งกำลังแก้ไขข้อมูลส่วนหนึ่ง ยังไม่เสร็จ ก็จะไม่อนุญาตให้ผู้ใช้คนอื่นเข้ามาเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลนั้นได้ เนื่องจากข้อมูลที่เข้ามายังระบบฐานข้อมูลจะถูกนำเข้าไปโดยระบบงานระดับปฏิบัติการตามหน่วยงานย่อยขององค์กร ซึ่งในแต่ละหน่วยงานจะมีสิทธิในการจัดการข้อมูลไม่เท่ากัน ระบบฐานข้อมูลจะทำการจัดการว่าหน่วยงานใดใช้ระบบจัดการฐานข้อมูลในระดับใดบ้าง ใครเป็นผู้นำข้อมูลเข้า ใครมีสิทธิแก้ไขข้อมูล และใครมีสิทธิเพียงเรียกใช้ข้อมูล เพื่อที่จะให้สิทธิที่ถูกต้องบนตารางที่สมควรให้ใช้

ระบบฐานข้อมูลจะบอกรายละเอียดว่าข้อมูลใดถูกจัดเก็บไว้ในตารางชื่ออะไร เมื่อมีคำถามจากผู้บริหารจะสามารถหาข้อมูลเพื่อตอบคำถามได้ทันทีโดยใช้ภาษาฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมาก คือ SQL (Structured Query Language หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลและระบบฐานข้อมูลโดยเฉพาะ) ซึ่งสามารถตอบคำถามที่เกิดขึ้นในขณะใด

ขณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องเขียนภาษาโปรแกรมอย่างเช่น โคบอล ซี หรือ ปาสคาล ซึ่งเสียเวลานานมากจนอาจไม่ทันต่อความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

เนื่องจากระบบจัดการฐานข้อมูลนั้นสามารถจัดการให้ผู้ใช้ทำงานพร้อมๆ กันได้หลายคน ดังนั้น โปรแกรมที่พัฒนาภายใต้การดูแลของระบบจัดการฐานข้อมูลจะสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันในฐานข้อมูลเดียวกันระบบฐานข้อมูลจะแบ่งเบาภาระในการพัฒนาระบบงานถ้าการพัฒนาระบบงานไม่ใช้ระบบฐานข้อมูล (ใช้ระบบแฟ้มข้อมูล) ผู้พัฒนาโปรแกรมจะต้องจัดการสิ่งเหล่านี้เองทั้งหมด นั่นคือระบบฐานข้อมูลทำให้การใช้ข้อมูลเกิดความเป็นอิสระระหว่างการจัดเก็บข้อมูลและการประยุกต์ใช้ เพราะส่วนของการจัดเก็บข้อมูลจริงถูกซ่อนจากการใช้งานจริงนั่นเอง

การบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา องค์การของภาครัฐมีการบริหารจัดการข้อมูลที่หลากหลายในรูปแบบ โดยมีการจัดเก็บข้อมูลตามลักษณะของการทำงาน คือ การจัดเก็บข้อมูลบนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องเดียว (Stand-Alone) หมายถึง ระบบฐานข้อมูลขององค์การขนาดเล็กที่ต้องการจัดเก็บฐานข้อมูลไว้เฉพาะในคอมพิวเตอร์เครื่องเพียงเครื่องเดียว ต่อมาได้มีการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์แบบแม่ข่าย (Server) ดำเนินงานในระบบ LAN หรือระบบ WLAN จากรายงานสำรวจการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์พ.ศ. 2555 พบว่า เมืองค์การภาครัฐส่วนใหญ่ใช้ระบบเครือข่าย LAN (Local Area Network) ร้อยละ 95.3 รองลงมาคือระบบ WLAN (Wireless LAN) ร้อยละ 76.7 โดยมีการประยุกต์ใช้ระบบเครือข่ายส่วนใหญ่ คือ อินเทอร์เน็ต (Internet) ร้อยละ 96.1 และใช้อินทราเน็ต (Intranet) ร้อยละ 82.9 เพราะรูปแบบนี้สามารถประยุกต์ใช้กับระบบฐานข้อมูลบนเว็บ (Web Database) ซึ่งนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะมีความเสถียรภาพ ในการทำงาน ร้อยละ 99.5 ทั้งยังสามารถช่วยเรื่องการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Information Security) โดยผู้ดูแลระบบจะสามารถกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ (ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก. 2559)

ปัจจุบันได้มีการจัดเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลบนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องเดียว (Stand-Alone) และพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์แบบแม่ข่าย (Server) เพื่อดำเนินงานในระบบ LAN หรือระบบ WLAN ซึ่งรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะนี้ต้องมีการจัดทำสถานที่เพื่อรองรับการจัดเก็บเครื่องคอมพิวเตอร์แบบแม่ข่ายโดยเฉพาะ ที่เรียกกันว่า ศูนย์ข้อมูลคอมพิวเตอร์ (Data Center) ซึ่งต้องใช้การลงทุนจำนวนมาก เพื่อสร้างศูนย์ข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาตรฐานนั้น ต่อมาได้มีการตระหนักถึงการให้บริการที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงได้มีการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบระบบประมวลผล แบบกลุ่มเมฆ (Cloud Computing) หมายถึง การได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และรวดเร็ว โดยใช้ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปของสารสนเทศที่พร้อมใช้งานได้ และมีการแบ่งปันข้อมูลเพราะเป็นทรัพยากรแบบเสมือนที่สามารถปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้ใช้ได้ง่าย โดยเชื่อมต่อกันเป็น ระบบคลัสเตอร์ (Cluster Network) ผ่านการจัดสรรทรัพยากรด้วยเทคโนโลยีเวอร์ชวลไลเซชัน (Virtualization) สอดคล้องกับแนวคิด Software as a Service (SaaS) เพื่อลดภาระการบริหารจัดการของผู้ดูแลระบบให้น้อยที่สุด (ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก. 2559)

ดังนั้น รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลขององค์การในภาครัฐในลักษณะระบบประมวลผล แบบกลุ่มเมฆ(Cloud Computing) มีแนวโน้มว่าจะถูกพัฒนารูปแบบการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะนี้มากขึ้น ภายใต้ “โครงการบริการคลาวด์ภาครัฐ (Government Cloud Service)” ที่ให้การบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐ ซึ่งแนวทางการดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นไปตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยที่มีเป้าประสงค์ให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ “สมาร์ทไทยแลนด์ (Smart Thailand)” ได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่มีการคาดการณ์ว่ามูลค่าการใช้บริการ Cloud Computing และ Software as a Service (SaaS) ในประเทศไทยประมาณ 2,089 ล้านบาท และมีแนวโน้มเติบโต ร้อยละ 22.9 โดยเป็นกลุ่มผู้ใช้งานรัฐและเอกชนถึงร้อยละ 71.3 หรือ 180,821ล้านบาท (ปารีชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก.2559)

จากการข้อมูลข้างต้นพบว่ารูปแบบการจัดเก็บข้อมูลขององค์การในภาครัฐมีความหลากหลาย และมีการบริหารจัดการระบบข้อมูลเพื่อใช้สำหรับองค์การของตนเองเป็นหลักสำคัญ แต่ในอนาคตทุกองค์การจะต้องการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะองค์การในภาครัฐส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบริหารจัดการข้อมูลขององค์การของภาครัฐในลักษณะแบบเบ็ดเสร็จ หรือแบบจุดเดียว (One Stop Service) ทำให้ต้องตระหนักถึงการใช้ข้อมูลซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันมากขึ้น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศและบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการระบบข้อมูลขององค์การเป็นสิ่งสำคัญ และมีประโยชน์สำหรับการบริหารจัดการองค์การในภาครัฐอย่างมาก เพราะสามารถลดความซ้ำซ้อนกันของข้อมูล (Reduced Data Redundancy) ลดความขัดแย้งของข้อมูล (Reduced Data Inconsistency) การรักษาความคงสภาพของข้อมูล (Improved Data Integrity) ใช้ข้อมูลร่วมกันได้ (Shared Data) ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล (Easier Access) ลดระยะเวลาการพัฒนาระบบงาน (Reduced Development Time) ได้ (ปารีชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก. 2559) เมื่อองค์การของภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการข้อมูลแล้ว จึงควรจะมีการกำหนดกรอบในการพัฒนาคุณภาพของข้อมูล โดยมีกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพข้อมูลขององค์การ โดยเริ่มจากการผลักดันให้องค์การมุ่งมั่นและเพิ่มความสามารถเพื่อพัฒนาคุณภาพข้อมูล โดยการสื่อสารและทบทวนขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมองว่าการสื่อสารของทุกช่วงวัยทำงานเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อให้ทุกคนในองค์การมีความเข้าใจในเรื่องคุณภาพข้อมูลได้ถูกต้องตรงกัน เพื่อลดความขัดแย้งภายในองค์การและระหว่างองค์การ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การในภาครัฐมากยิ่งขึ้นโดยการกำหนด วิสัยทัศน์ และนโยบายต่างๆ ขององค์การ การกำหนดปรัชญาข้อมูลขององค์การ หมายถึงการที่องค์การมองข้อมูลเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งที่มีมูลค่าทางธุรกิจ จากนั้นกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ข้อมูลขององค์การ (Corporate Data Policy and Strategy) แล้วกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบข้อมูล (Data Steward) ทำหน้าที่ดูแลข้อมูลทั้งด้านเนื้อหาและคุณภาพข้อมูล จากนั้นจึงควรที่จะทำการประเมินคุณภาพข้อมูลที่มีอยู่ โดยการทำให้การประเมินคุณภาพข้อมูลเป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการทำงานปกติ ที่เรียกว่าเครื่องมือคุณภาพข้อมูล (Data Quality Tools) ควบคู่ไปกับการใช้การป้อนกลับจากผู้ใช้ข้อมูลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประเมินคุณภาพ และศึกษาการตอบสนองต่อข้อจำกัดของข้อมูลเป็นการเตือนให้ผู้ใช้ระมัดระวังการใช้ข้อมูลโดยการรายงานเกี่ยวกับข้อจำกัดเหล่านั้น หรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาของข้อมูลนั้น โดยการสร้างคุณภาพในการพัฒนาประสิทธิภาพข้อมูล การพัฒนาคุณภาพข้อมูลโดยการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดนั้นไม่เพียง

พอที่จะป้องกันการผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลง ตัวชี้วัดคุณภาพก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย (ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก.2559)

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่ควรต้องคำนึงถึงในการบริหารจัดการข้อมูลขององค์กรในภาครัฐ คือ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Information Security) โดยการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูล (Access Control) เพื่อรักษาความลับของชั้นข้อมูล ประกอบกับความปลอดภัยของระบบข้อมูลมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในภาครัฐเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องรักษาข้อมูลให้ปลอดภัยและลดความเสี่ยง (Risk Assessment) รวมถึงการลดปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้ข้อมูลเกิดความเสียหายทั้งยังต้องสามารถรักษาข้อมูลให้เป็นความลับ (Secrecy) และพร้อมใช้งานอยู่เสมอ (Availability) โดยการกำหนดนโยบายด้านการรักษาความปลอดภัยระบบฐานข้อมูล เป็นกฎข้อบังคับและประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ตลอดจนมีการติดตามตรวจสอบให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มาตรฐานที่วางไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานขององค์กรในภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก.2559)

ดังนั้น การบริหารจัดการข้อมูลขององค์กรในภาครัฐที่ดี จึงควรที่จะมีการบูรณาการข้อมูลได้จากทุกภาคส่วนนั้น จึงจะเป็นการสร้างระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์แบบ หากแต่ต้องใช้งบประมาณสูงและใช้ระยะเวลาในการเตรียมการมากและสิ่งที่ควรตระหนักและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ ระบบสารสนเทศที่เป็นข้อมูลจริง ถูกต้อง แม่นยำ โปร่งใส เมื่อมีข้อมูลที่ดี ในปริมาณที่เพียงพอต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ก็จะลดความขัดแย้งในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐสมัยใหม่ได้อย่างเป็นชัดเจนมากขึ้น ทั้งยังสามารถนำพาองค์กรของภาครัฐไปในทิศทางที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เพราะสารสนเทศเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของภาครัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงควรบริหารจัดการเพื่อใช้ทรัพยากรนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการข้อมูลขององค์กรในภาครัฐได้อย่างยั่งยืนต่อไป (ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก.2559)

4. ข้อมูลทั่วไปของตำบลบ่อเกลือเหนือ

ตำบลบ่อเกลือเหนือ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือสุดของตัวอำเภอ เดิมเป็นเขตการปกครองของอำเภอบัว ใช้เวลาในการเดินทาง 2 วัน 2 คืน จากอำเภอบัว (ทางเท้า) มีการระบาดไข้มาลาเรียรุนแรง ต่อมาได้แยกการปกครองออกจากอำเภอบัว เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2531 ต่อมาจึงได้แยกออกเป็นตำบลขุนน้ำน่าน ปี 2532 และตำบลดงพญา ในปี 2538 ปัจจุบันมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน กำนันคนแรกชื่อ นายอินตะ อินทรวงศ์ นายประเสริฐ ชันหลวง เป็นกำนันคนปัจจุบัน แบ่งการปกครองเป็น 1 องค์การบริหารส่วนตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลบ่อเกลือเหนือทั้งหมด

ลักษณะที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ จัดตั้งเป็นสภาตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2537 ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 โดยมี ประธานกรรมการ บริหารส่วนตำบลคนแรก คือจำเอกเฉลิมชัย ตามะทะ ในปัจจุบันมี นายสุทัศน์ ปันอิน เป็น

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และมีรองนายก จำนวน 2 คน คือ นายสุภาพ ชันหลวง และนายประดิษฐ์ บัวเหล็ก โดยมีเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ คือ นายสนิท เทพทวีรักษ์

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนืออยู่ห่างจากตัวอำเภอบ่อเกลือประมาณ 22 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 134 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 109.38 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 11 หมู่บ้าน เส้นทางจากจังหวัดน่าน – อำเภอปัว – อำเภอบ่อเกลือ – ตำบลบ่อเกลือเหนือ ระยะทาง 124 กิโลเมตร จังหวัดน่าน – อำเภอสันติสุข – อำเภอบ่อเกลือ – ตำบลบ่อเกลือเหนือ ระยะทาง 114 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางตลอดเส้นทาง มีรถโดยสารประจำทาง มอเตอร์ไซค์รับจ้าง

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลภูคา อำเภอปัว

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นพื้นที่ภูเขาสูง ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นต้นกำเนิดน้ำน่าน สภาพพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ มีสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงประมาณ 85 % เป็นพื้นที่ราบหุบเขา 15 % ของพื้นที่ทั้งหมด มีความลาดชัน 8-16 % และเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านตามแนวจากเหนือจดใต้เป็นหอย่อมหมู่บ้าน มีแม่น้ำน่าน และน้ำว่าเป็นแม่น้ำสายหลัก ใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเกษตร

ภูมิอากาศ

มีอากาศเย็นตลอดปี และฤดูหนาวยาวนานกว่าปกติ ลักษณะอากาศมี 3 ฤดู ได้แก่

1. ฤดูฝน ระหว่างเดือนเมษายน - กันยายน มีฝนตกชุกและปริมาณมาก - น้ำไหลหลาก
2. ฤดูหนาว เดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์ มีอากาศหนาวและเย็นจัดมีอุณหภูมิเฉลี่ย 2.6 องศา
3. ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน มีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 27 – 35 องศา

ตำบลบ่อเกลือเหนือ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านเวร หมู่ที่ 2 บ้านสะไล หมู่ที่ 3 บ้านบ่อหยวก หมู่ที่ 4 บ้านน้ำจุน หมู่ที่ 5 บ้านนาถิ่น หมู่ที่ 6 บ้านน้ำว่า หมู่ที่ 7 บ้านห้วยขาบ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยป้อ หมู่ที่ 9 บ้านบ่อหยวกใต้ หมู่ที่ 10 บ้านสะละ

จำนวนประชากร

นับถือศาสนาพุทธประชากรทั้งสิ้น 3,192 คน แยกเป็น ประชากรชาย 1,613 คน ประชากรหญิง 1,579 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 374.17 คน/ตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ มากที่สุด ได้แก่ บ้านสะไล รองลงมาได้แก่ บ้านเวร และบ้านน้ำจุน (ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎร์อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เดือนมกราคม พ.ศ. 2557)

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวนประชากร		รวม
			เพศชาย	เพศหญิง	
1	บ้านเวร	403	217	225	442
2	บ้านสะไล	136	326	331	657
3	บ้านบ่อหยวก	30	57	44	101
4	บ้านน้ำจูน	79	215	211	426
5	บ้านนาถิ่น	47	94	96	190
6	บ้านน้ำว่า	39	94	77	171
7	บ้านห้วยขาบ	62	125	119	244
8	บ้านห้วยป้อ	41	87	87	174
9	บ้านบ่อหยวกใต้	65	103	115	218
10	บ้านสะละ	107	166	145	311
11	บ้านห้วยขวาก	53	129	129	258
รวม		1,062	1,604	1,570	3,174

สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน เก็บของป่า รับจ้างทั่วไป อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือทำเกษตรกรรม ร้อยละ 89.60 อาชีพรับจ้างแรงงานต่างจังหวัดร้อยละ 7 อาชีพค้าขายร้อยละ 2 อาชีพรับราชการร้อยละ 1.4 หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ โรงสีชุมชน 26 แห่ง ร้านค้า 20 แห่ง ปั้มน้ำมัน (มีอหุน) 7 แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ที่สำคัญ คือป่าไม้ สัตว์ป่า และของป่า มีแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกกลางจาน น้ำตกนาถิ่น

องค์กรชุมชน ได้แก่ ลูกเสือชาวบ้าน 4 รุ่น กองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติไทยอาสาป้องกันชาติ 2 รุ่น กลุ่มสตรีแม่บ้านกลุ่มหัตถกรรมและเฟอร์นิเจอร์จักสานต่างๆ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 1 รุ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมประเพณี

ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ งานทางด้านดนตรีพื้นเมือง งานประเพณีพื้นบ้าน ที่ยังมีการยึดมั่น และอนุรักษ์ในวันธรรมและประเพณีเดิมอันดีของท้องถิ่นอยู่ เช่น กินดอกแดง

สภาพสังคม

การศึกษาของราษฎร ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา รองลงมาคือ มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาตามลำดับ สำหรับคนที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่จะเดินทางไปทำงานจังหวัดอื่นไม่ได้อยู่ในพื้นที่

การศึกษา (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2557)

โรงเรียน 3 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียน ตชด.เฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปี ฯ (ป.1-6) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 บ้านสะไลหลวง
2. โรงเรียนบ้านขุนน้ำน่าน (ป.1-6) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 บ้านเวร
3. โรงเรียนบ้านบ่อหยวก (ป.1-ม.3) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 บ้านบ่อหยวก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง ได้แก่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านเวร	ตั้งอยู่ที่	หมู่ที่ 1	บ้านเวร
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็กวัยเตาะแตะ	ตั้งอยู่ที่	หมู่ที่ 2	บ้านสะไลหลวง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านบ่อหยวก	ตั้งอยู่ที่	หมู่ที่ 3	บ้านบ่อหยวก
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านน้ำจูน	ตั้งอยู่ที่	หมู่ที่ 4	บ้านน้ำจูน
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็กวัยเตาะแตะ บ้านน้ำว่า	ตั้งอยู่ที่	หมู่ที่ 6	บ้านน้ำว่า

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 7 แห่ง ได้แก่

1. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 บ้านสะไลหลวง
2. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 บ้านสะไลน้อย
3. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 บ้านห้วยลึก
4. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 บ้านน้ำจูน
5. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 บ้านห้วยขาบ
6. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยป้อ
7. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 11 บ้านห้วยขาก

ระดับประถมศึกษา

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (ระดับประถมศึกษา)								รวม
	อนุบาล1	อนุบาล2	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	
ต.ช.ด.๑	8	13	11	9	9	18	15	24	128
บ้านขุนน้ำน่าน	12	12	18	23	9	13	13	16	116
บ้านบ่อหยวก	23	27	22	39	25	29	23	29	217
รวม	26	31	25	26	36	37	27	39	300

ระดับมัธยมศึกษา

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (ระดับมัธยมศึกษา)			
	ม.1	ม.2	ม.3	รวม
บ้านบ่อหยวก	23	43	23	89
รวม	23	43	23	89

ศาสนา

ตำบลบ่อเกลือเหนือประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 99.99 ของประชากรทั้งหมด มีวัด ได้แก่ ประกอบด้วย วัดบ้านบ่อหยวกใต้ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 9 บ้านบ่อหยวกใต้ วัดบ้านบ่อหยวก ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 บ้านบ่อหยวก วัดบ้านเวร ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 บ้านเวร

การสาธารณสุข

ตำบลบ่อเกลือเหนือมีองค์กรด้านสาธารณสุขจำนวน 1 แห่ง คือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ่อเกลือเหนือ มีบุคลากรจำนวน 12 คน ที่ให้บริการทางด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 80

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจ/ ป้อมยาม/ด่านตรวจ 1 แห่ง
- ศูนย์ อปพร. 1 แห่ง
- ศูนย์อำนวยความสะดวกด้านยาเสพติด 1 แห่ง

โครงการสร้างพื้นฐาน

การคมนาคม

การคมนาคมจากอำเภอบ่อเกลือถึงองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือโดยใช้เส้นทางถนน สายน้ำยาว-อำเภอบ่อเกลือ - อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (สาย 1081)

การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์สาธารณะ 10 แห่ง
- สถานีโทรคมนาคมอื่นๆ(AIS) 1 แห่ง

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- แม่น้ำ 2 สาย แม่น้ำน่าน, แม่น้ำว่า
- ลำน้ำ, ลำห้วย 40 สาย

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย 27 แห่ง
- ประปาภูเขา 12 แห่ง

การไฟฟ้า

- ประชากรมีไฟฟ้าใช้ประมาณร้อยละ 70 ไม่ครบทุกหมู่บ้าน

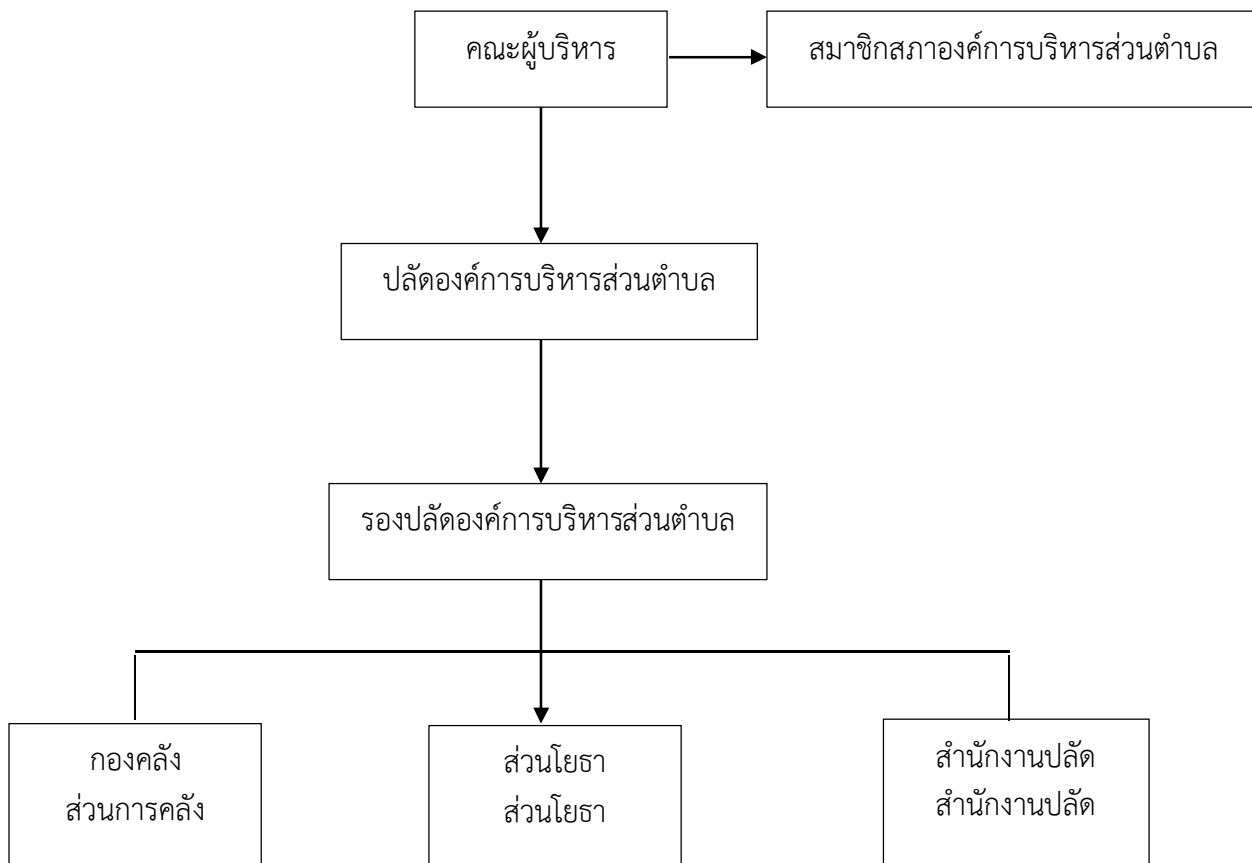
ด้านมวลชนและการรวมกลุ่มของประชาชน

1) ตัวแทนประชาคมหมู่บ้าน	จำนวน	22	คน
2) ลูกเสือชาวบ้าน	จำนวน	120	คน
3) อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน	จำนวน	80	คน
4) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	จำนวน	63	คน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรณี ลักษณะของดินโดยทั่วไปในเขตตำบลบ่อเกลือเหนือมีลักษณะเป็นดินร่วนและดินเหนียวปนทรายบางส่วน ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้ ลำน้ำ ลำห้วย 40 สายแม่น้ำ 2 แห่งฝาย 27 แห่ง ระบบประปาภูเขา 5 แห่ง

โครงสร้างการบริหารงานบุคคล

คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ ประกอบด้วย

1. นายสุทัศน์	ปันอิน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ
2. นายสุภาพ	ชั้นหลวง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ
3. นายประดิษฐ์	บัวเหล็ก	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ
4. นายสนิท	เทพหริรักษ์	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ ประกอบด้วย

1. นางอรุณี	อักษรผดุงกุล	ประธานสภาอบต.บ่อเกลือเหนือ
2. นายเนวิน	ปันอิน	รองประธานสภาอบต.บ่อเกลือเหนือ
3. นายสมัย	สีหบรรพต	เลขานุการสภาอบต.บ่อเกลือเหนือ (ปลัดอบต.)
4. นางศรีมัน	ปันอิน	สมาชิกสภา หมู่ที่ 1
5. นายประยูร	ดอกเกี้ยง	สมาชิกสภา หมู่ที่ 2
6. นายสุภวัจน์	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 2
7. นายสำราญ	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 3
8. นายชัย	ใจปิง	สมาชิกสภา หมู่ที่ 4
9. นายกู๋	ใจปิง	สมาชิกสภา หมู่ที่ 4
10. นายสุนทร	ปันอิน	สมาชิกสภา หมู่ที่ 5
11. นายเวศ	ธียวางค์	สมาชิกสภา หมู่ที่ 5
12. นายนันท์	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 6
13. นายภาณุวัฒน์	ใจปิง	สมาชิกสภา หมู่ที่ 6
14. นายแหล่ง	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 7
15. นายพัชรพล	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 7
16. นายอนันท์	ใจปิง	สมาชิกสภา หมู่ที่ 8
17. นายทุม	ใจปิง	สมาชิกสภา หมู่ที่ 8
18. นายอนุวัฒน์	อุปัจจัย	สมาชิกสภา หมู่ที่ 9
19. นางคำหล้า	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 9
20. นายห้วง	อักขระ	สมาชิกสภา หมู่ที่ 10
21. นางพันธวีรา	ช่างเงิน	สมาชิกสภา หมู่ที่ 10
22. นายพิพัฒน์	อุณถิ่น	สมาชิกสภา หมู่ที่ 11
23. นายปรัชญา	คงธนโรจน์	สมาชิกสภา หมู่ที่ 11

บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ ประกอบด้วย

1. พนักงานส่วนตำบล	จำนวน	13	คน
2. พนักงานจ้างตามภารกิจ	จำนวน	10	คน
3. พนักงานจ้างทั่วไป	จำนวน	3	คน
4. พนักงานจ้างเหมา	จำนวน	5	คน
	รวม	31	คน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระพีพรรณ คำหอม, ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล สิริกร บุญสังข์, วริษฐา แก้วเกต (2551) การสังเคราะห์องค์ความรู้การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน : ทางเลือกใหม่ของสวัสดิการพหุลักษณะไทยพบว่า การบูรณาการระบบฐานข้อมูล มีการประมวลข้อมูล ความรู้ และการจัดฐานข้อมูลกลุ่ม กองทุน และข้อมูลผู้ยากลำบาก โดยความร่วมมือของชุมชนกับหน่วยงานภาคี แต่ยังคงขาดการวางแผนการบูรณา

การข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ของทุกพื้นที่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ยากลำบาก ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาฐานข้อมูลผู้ยากลำบาก กล่าวคือ หลังจากที่มีการพัฒนาฐานข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยแล้ว พบว่ายังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการวางแผนการบำรุงรักษา การพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เกิดความต่อเนื่อง หรือการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต./พมจ./สสว./ศพส. หรือหน่วยงานอื่นๆ จุดเด่นของการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ยากลำบากที่น่าสนใจ คือ พื้นที่ของ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้มีกระบวนการอบรมแกนนำชุมชนมาร่วมเป็นทีมวิจัยตั้งแต่เริ่ม การออกแบบเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล การสำรวจข้อมูล การกรอกข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ การนำไปใช้ ทำให้แกนนำได้เรียนรู้ระบบฐานข้อมูลและมีการนำไปใช้ปฏิบัติจริง จะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาระบบข้อมูลให้เป็นปัจจุบันได้เองและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง “การจัดระบบฐานข้อมูลโดยชุมชน” การพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศได้เอง จะเป็นฐานในการสร้างเครือข่ายต่อไป

สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูลและคณะ (2554) ศึกษาเรื่ององค์การการเงินชุมชนกับการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม ผลการวิจัยพบว่า องค์การการเงินชุมชนส่วนใหญ่ กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการไว้ 2 ปี เมื่อมีการเลือกตั้งหรือสรรหาใหม่ กรรมการชุดเดิม โดยเฉพาะประธานจะเป็นคนเดิม ที่ได้รับการรับรองจากสมาชิกให้เข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ เหตุผลเพราะไม่ค่อยมีคนอาสาเข้ามารับหน้าที่นี้เมื่อพิจารณาคุณค่าตอบแทนของประธาน (ซึ่งก็ไม่ต่างจากกรรมการ) ก็ต่ำมาก ส่วนใหญ่ได้รับไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน อาจจะไม่จูงใจให้คนอาสาเข้ามารับหน้าที่ เมื่อเทียบกับภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน ต่างก็มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อให้สมาชิกเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพในพื้นที่ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า ตัวประธานกลุ่มหรือกองทุนเอง ก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนักกับวัตถุประสงค์ในการกู้ของสมาชิก ที่สำคัญคือ เมื่อกู้ไปแล้วขอให้ชำระคืนเป็นอันใช้ได้จึงพบว่า ร้อยละ 10 – 60 (ส่วนใหญ่อยู่ในระดับร้อยละ 30) ของสมาชิกที่ขอกู้เงินทั้งหมด เป็นการกู้เพื่อไปปลดหนี้เงินกู้แหล่งอื่น ซึ่งเป็นตัวเลขที่ไม่ควรมองข้าม

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการเบี้ยวหนี้หรือกู้แล้วไม่ชำระคืนของสมาชิกยังเป็นปัญหาที่ไม่ร้ายแรงจนถึงขั้นสั่นคลอนความมั่นคงขององค์การการเงินชุมชนประเภทกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งนี้เพราะการทำหน้าที่อย่างเอาการเอางานและเสียสละเพื่อส่วนรวมของกรรมการและโดยเฉพาะตัวประธาน ที่คอยติดตามและแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องนั่นเอง ส่วนกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาการกู้เงินกองทุนแล้วไม่ชำระคืนมิให้เห็นอย่างเด่นชัดในแทบทุกกองทุน การเติมเงินจากรัฐบาลให้กองทุนหมู่บ้านในปี 2553 กองทุนละ 2 – 6 แสนบาท ช่วยให้สภาพคล่องของกองทุนดีขึ้น เปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่ได้กู้เงินมากขึ้น แต่การยืดระยะเวลาชำระคืนจาก 1 ปีเป็น 2 ปี ของรัฐบาล อาจส่งผลให้วินัยของสมาชิกผู้กู้แย่งลงปัญหาการขาดการติดต่อระหว่างผู้กู้กับกองทุนจะมีมากขึ้น

ส่วนปัญหาในเชิงบริหารจัดการ สรุปได้ว่า องค์การการเงินชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินคงเหลือ ส่วนใหญ่จะฝากคงเหลือแบบออมทรัพย์ไว้ที่ ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้ดอกเบี้ยเงินฝากเพียงร้อยละ 0.5 ต่อปีเท่านั้น การจัดสรรเงินกำไรจากการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มออมทรัพย์ขนาดเล็ก ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ ต่างก็จัดสรรเงินกำไรไปจัดสวัสดิการรูปแบบต่างๆ ไม่เกินร้อยละ 10 มีเพียง 2 กลุ่มออมทรัพย์ที่ศึกษา ที่จัดสรรเงินกำไรไปจัดสวัสดิการรูปแบบต่างๆ สูงถึงร้อยละ 50 ไปจัดสวัสดิการผ่านกองทุนต่างๆ ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว อยู่ในเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ตาลโตนด

สวัสดิการที่จัดส่วนใหญ่จะเป็นสวัสดิการเชิงรับในรูปของ สวัสดิการเกิด สวัสดิการเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล และสวัสดิการค่าทำศพเป็นสำคัญ มีเพียงส่วนน้อยที่จัดสวัสดิการในลักษณะ “สวัสดิการเชิงรุก” ซึ่งหมายถึง กิจกรรมการจัดสวัสดิการที่มีลักษณะเชิงป้องกัน เชิงเผื่อระวัง หรือกิจกรรมการจัดสวัสดิการที่มีความคิดใหม่ ผ่านมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพกาย/จิต ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ร้านค้าชุมชน กองทุนปุ๋ย กองทุนจัดงาน สวัสดิการความดี กองทุนปลูกป่าเพื่อลดปัญหาโลกร้อน เป็นต้น แต่ละกิจกรรมมุ่งสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสมาชิก (หรือของประชาชนในบางกิจกรรม) ให้ดีขึ้น นับเป็นรูปแบบสวัสดิการที่น่าสนใจที่องค์กรการเงินชุมชนต่างๆ สามารถนำไปพิจารณาประยุกต์เป็นกิจกรรมสวัสดิการใหม่ๆ ได้

เครือข่ายสวัสดิการชุมชนในจังหวัดสงขลา แม้จะมีเครือข่ายการจัดตั้งที่ดีตั้งแต่ระดับหมู่บ้านจนถึงระดับจังหวัด สมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาความยั่งยืนของเงินกองทุนยังเป็นประเด็นที่แกนนำเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตำบลยังมีความกังวล สองในสามของเครือข่ายที่ศึกษา ไม่นำกองทุน 50% ไปจ่ายสวัสดิการเงินกู้ และสวัสดิการเงินฝากและไม่จัดสวัสดิการทุนยืมส่งเสริมอาชีพและการศึกษา (หรือกองทุน 30%) แต่นำไปสมทบกับกองทุน 20% ที่กันไว้เป็นสวัสดิการบำนาญ ทั้งนี้เพราะเครือข่ายฯ ยังไม่มั่นใจในฐานะทางการเงินของกองทุนว่าจะเพียงพอต่อการจ่ายสวัสดิการเมื่อครบกำหนดเวลาจ่ายเบี้ยบำนาญให้สมาชิกในอนาคตหรือไม่

แหล่งเงินที่ไหลเข้าสู่กองทุนสวัสดิการในปัจจุบันของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ศึกษามีอยู่ 2 ทาง คือ เงินสัจจะวันละบาทที่สมาชิกต้องส่งเข้ากองทุนปีละ 365 บาท และเงินสมทบจากรัฐบาลผ่านโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนของรัฐบาล (โครงการสมทบเงิน 1:1) นอกจากนั้น ยังไม่พบแนวคิดใหม่ในการหารายได้เข้าสู่กองทุนในขณะที่พื้นที่อื่นๆ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และ กองทุนสวัสดิการเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จังหวัดตราด ซึ่งพบว่า ทั้ง 3 พื้นที่ดังกล่าว มีความพยายามพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยการหาวิธีการเติมเงินเข้าสู่กองทุนสวัสดิการของเขาย่างเห็นได้ชัด

การบันทึกข้อมูลทั้งที่เกี่ยวกับตัวสมาชิก และข้อมูลทางการเงินขององค์กรการเงินทุกประเภท ยังใช้การบันทึกด้วยสมุดบันทึกเป็นหลักการใช้รูปแบบดังกล่าวในการบันทึกข้อมูล จะใช้แรงคนและความจำของคนเป็นสำคัญ ความแม่นยำและความถูกต้องจะมีน้อย ความผิดพลาดอันเกิดจากคนมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก ส่วนช่องทางในการเรียนรู้ หรือช่องทางในการเข้าถึงความรู้เพื่อการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน จะใช้ช่องทางการเรียนรู้จากความรู้ที่มีในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นหลักผ่าน 4 ช่องทาง คือ การเรียนรู้ผ่านเวทีประชุมที่ดำเนินโดยองค์กรภายนอก การเรียนรู้ผ่านเวทีประชุมที่ดำเนินการ โดยเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนในพื้นที่ การเรียนรู้ผ่านเวทีประชุมกรรมการองค์กรการเงินชุมชน และการเรียนรู้จากการไปดูงานต่างพื้นที่ของแกนนำ การเรียนรู้ผ่านเวทีประชุมที่ดำเนินการโดยเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนในพื้นที่ มีประโยชน์ต่อองค์กรการเงินชุมชนค่อนข้างมาก แต่โอกาสการเรียนรู้ผ่านช่องทางนี้จะมีเพียงเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น

มีสมาชิกองค์กรการเงินชุมชนถึงร้อยละ 8.3 ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าแต่คนเหล่านี้กลับสนใจเป็นกรรมการองค์กรการเงินชุมชนกันน้อยมาก หากสมาชิกกลุ่มนี้ให้ความสนใจเป็นกรรมการองค์กรการเงินชุมชนกันมากขึ้น จะทำให้การเข้าถึงความรู้จากตำราหรือเอกสารต่างๆ (Explicit Knowledge) ทำได้ง่ายขึ้น

องค์กรการเงินชุมชนในพื้นที่ศึกษาที่มีกิจกรรมการพัฒนาแบบองค์รวมมีค่อนข้างน้อยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือใหญ่ (ที่วัดจากปริมาณเงินฝากหรือเงินหมุนเวียน) จะให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจ หรือความอยู่รอดทางการเงินของกลุ่มเป็นสำคัญ การสร้างสรรค์กิจกรรมการพัฒนาแบบองค์รวมมีค่อนข้างน้อย ตัวแบบองค์กรการเงินชุมชนที่พยายามสร้างสรรค์กิจกรรมพัฒนาแบบองค์รวมได้ 6 กรณี คือ (1) ตัวแบบการเชื่อมโยงทุนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน มิติสังคมและสุขภาพ กับการสร้างเสริมสิ่งแวดล้อม (2) ตัวแบบการดำเนินกิจกรรมแบบองค์รวมผ่านร้านค้าชุมชน กองทุนปุ๋ย และกองทุนจัดงาน (3) ตัวแบบการดำเนินกิจกรรมแบบองค์รวมผ่านการจัดสวัสดิการรูปแบบใหม่ๆ (4) ตัวแบบการคัดกรอง และการใช้ความดีในการเข้าถึงแหล่งทุนของสถาบันการเงินชุมชน (5) ตัวแบบการพัฒนาแบบองค์รวมที่เน้นความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการ และ (6) ตัวแบบการเชื่อมโยงภายในองค์กรการเงินชุมชนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ และการสร้างความมั่นคงให้กองทุนสวัสดิการ โดยกรณี 1, 2 และ 3 เป็นองค์กรการเงินชุมชนในตำบลที่เลือกศึกษาของจังหวัดสงขลา กรณีที่ 4, 5 และ 6 เป็นองค์กรการเงินชุมชนนอกพื้นที่จังหวัดสงขลาที่ทีมวิจัยมีโอกาสเข้าศึกษา โดยทั้ง 6 กรณีดังกล่าว ส่วนใหญ่พัฒนาและดำเนินการโดยองค์กรการเงินชุมชนประเภทกลุ่มออมทรัพย์เป็นแกนหลัก จะมีการสมทบหรือสนับสนุนบ้างจากกองทุนหมู่บ้าน และเครือข่ายสวัสดิการชุมชน แต่เป็นส่วนน้อย

การพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมขององค์กรการเงินชุมชนทั้ง 6 กรณีดังกล่าว มิได้เกิดขึ้นเองโดยบังเอิญ แต่จะมีเงินไข 7 ประการ ที่มีส่วนสำคัญให้เกิดแนวคิด และการดำเนินการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมขององค์กรการเงินชุมชน โดยเป็นปัจจัยภายนอก 2 ประการ คือ (1) การสนับสนุน/ได้รับความร่วมมือจากองค์กร/หน่วยงานภายนอก (2) การให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นปัจจัยภายในองค์กรการเงินชุมชนเอง 5 ประการ คือ (3) วิสัยทัศน์และการเอาใจจริงเอาใจของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน (4) ความเป็นประชาธิปไตยและการเปิดกว้างของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน (5) ความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นของกรรมการองค์กรการเงินชุมชน (6) ฐานะทางการเงินขององค์กรการเงินชุมชน (7) การให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ของผู้นำองค์กรการเงินชุมชน และการมีช่องทางการเรียนรู้

แต่การมีช่องทางการเรียนรู้ การมีฐานะทางการเงินขององค์กรการเงินชุมชน หรือการให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเพียงองค์ประกอบที่จำเป็นเท่านั้นปัจจัยชี้ขาดขององค์กรการเงินชุมชนในการคิด และพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบองค์รวม ก็ยังคงอยู่ที่ตัวประธานกลุ่มที่ต้องมีสายตาวไกลและเอาใจจริงเอาใจ กรรมการต้องมีความเป็นปึกแผ่นรวมทั้งสมาชิกต้องให้ความร่วมมือในระดับหนึ่งอีกด้วย

ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มออมทรัพย์

ระเบียบการกู้ของกลุ่มออมทรัพย์แบบที่ยืดหยุ่นมาก เช่น ให้เงินกู้ 1.5 เท่าของเงินฝากสะสมของผู้กู้ กรรมการต้องมีความระมัดระวังโดยการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้กู้รวมทั้งติดตามพฤติกรรมการใช้เงินกู้ของผู้กู้มากขึ้น ส่วนแบบที่เข้มงวดเรื่องการกู้ดังกล่าว ควรจะบริหารเงินหมุนเวียนคงเหลือให้เกิดผลมากกว่าที่นำเงินคงเหลือไปฝากธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไป ซึ่งได้รับผลตอบแทนเงินฝากที่ต่ำมาก

กรรมการรวมทั้งประธาน พึงระมัดระวังและติดตามผู้กู้กลุ่มเสี่ยงที่กู้ไปปลดหนี้แหล่งอื่นให้มาก เป็นกรณีพิเศษ มีโอกาสที่ต้องชวนคิดชวนคุย เพื่อแนะแนวทางในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมโดยเฉพาะ

การควบคุมรายจ่ายประจำวัน รายจ่ายที่ไม่จำเป็น เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่ากรรมการกลุ่มมีความห่วงใยต่อสมาชิกเท่านั้น หากแต่ยังช่วยให้กลุ่มมีความมั่นคงทางการเงินในระยะยาวอีกด้วย สำหรับพื้นที่ตำบลเขาพระ ซึ่งได้เปรียบเทียบกับแห่งทรัพยากรที่ดินทางการเกษตร ประชานหรือกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ควรจะให้แนวคิดแก่สมาชิกชาวสวนยางในการจัดการรายได้ที่ได้มาให้เหมาะสม โดยเฉพาะกระตุ้นให้รู้จักเก็บออมเงินที่ได้มาไว้ใช้จ่ายในรายการที่จำเป็นในอนาคตด้วย เช่น กั้นเงินไว้บำรุงรักษาสวนยางโดยเติมปุ๋ยเคมีเข้าไปในสวนยางให้มากขึ้น กั้นเงินไว้เป็นค่ารักษาพยาบาลสมาชิกในครัวเรือนเจ็บไข้ได้ป่วย กั้นเงินไว้เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน รวมทั้งการแสวงหาความรู้ให้กับเกษตรกรเอง เป็นต้น

กลุ่มออมทรัพย์ควรจะช่วยกันขับเคลื่อน หรือขยายขอบเขตของสวัสดิการจากเชิงรับ เป็นเชิงรุกมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อยกระดับปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสมาชิก (หรือบางกิจกรรมยังประโยชน์แก่ประชาชนโดยทั่วไป) ให้ดีขึ้น ผ่านมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพกาย/จิต ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แต่การกำหนดสวัสดิการเชิงรุกผ่านกิจกรรมอะไรต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ด้วย

ควรให้ความสำคัญกับการบันทึกข้อมูล โดยการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึกข้อมูล เพราะปัจจุบันราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ก็ไม่แพงเหมือนในอดีต การบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ นอกจากจะช่วยองค์กรในการบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเรียกใช้ข้อมูลที่จัดเก็บไว้แล้วมาใช้งานก็จะทำได้ง่าย และรวดเร็วแล้วยังสามารถนำข้อมูลที่จัดเก็บไปวิเคราะห์เพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงบริหารจัดการ หรือเพื่อการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มได้อย่างมีข้อมูลสนับสนุนมากขึ้น

นอกจากนี้ ประธานฯ ควรพยายามเสาะหาคนรุ่นสองที่มีคุณสมบัติดี มีจิตอาสา สามารถอุทิศเวลาเพื่อส่วนรวม และค่อยๆ โน้มน้าวให้มาสมัครเป็นประธานแทนคนรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้การคิดค้นกิจกรรมใหม่ๆ ด้านการฝึก และกู้ รวมทั้งการจัดสวัสดิการที่แตกต่างจากเดิม และที่สามารถรับมือกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างฉับไว และรู้เท่าทันมากขึ้น และหากได้สมาชิกผู้จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า (มีมาก) เป็นคนรุ่นสอง อาสาเข้ามาเป็นประธานด้วยแล้วก็ยังเป็นประโยชน์มาก

สมชัย จิตสุชนและคณะ (2554) รายงานวิจัยเรื่องสู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์หลักในการประเมินความเป็นไปได้ทางการเงินของระบบสวัสดิการพื้นฐานในรูปแบบและระดับต่างๆ ที่เป็นข้อสรุปจากการสอบถามความเห็นประชาชน คณะกรรมการสวัสดิการสังคมระดับจังหวัด ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ผู้กำหนดและผู้ปฏิบัติตามนโยบาย รวมทั้งเสนอแนะแนวทางสร้างความยั่งยืนของระบบสวัสดิการสังคมพื้นฐานถ้วนหน้าที่เสนอ อีกทั้งอภิปรายแนวทางการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความยั่งยืนและเท่าเทียมของระบบสวัสดิการ ผลการศึกษาเบื้องต้น

สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ: ปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ผู้สูงอายุทุกคนจะได้รับเงินช่วยค่าครองชีพในรูปแบบต่างๆ เช่น บำเหน็จบำนาญ เบี้ยยังชีพ เงินออมจาก กอช. เป็นต้น แต่สำหรับผู้สูงอายุที่ยากจนนั้น เบี้ยยังชีพ 500 บาทอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานได้ จึงได้เสนอให้เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจนเท่ากับเส้นความยากจน นอกจากนี้ ยังมีผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ (เรียกว่าผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง) รัฐก็ควรดูแลคนเหล่านี้เป็นพิเศษ โดยมีเบี้ยเพิ่มเติมให้แก่ผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง นอกจากนี้ รัฐยังคงต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันและมีสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (Institutional Care) ถือเป็นด่านสุดท้ายที่จะเข้ามารองรับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่มีคนดูแลหรือเป็นกลุ่มที่ตก

หล่นจากโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) ต่างๆ ที่รัฐจัดให้ ส่วนเงินช่วยทำศพ และการรักษาพยาบาลก็ใช้สิทธิ์ตามปัจจุบันที่มีอยู่แล้ว ประมาณการงบประมาณภาครัฐเพื่อจัดสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้า งบประมาณภาครัฐในภาพรวมได้มีการประมาณการไว้เพิ่มเป็ยั้งชีพยากจน และเป็ยภาวะพึ่งพิงสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ การสร้างความยั่งยืนของระบบสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้า ประเทศไทยสามารถหาเงินมารองรับระบบสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้าได้หากมีการปฏิรูปโครงสร้างภาษีให้เหมาะสมกับศักยภาพ อย่างไรก็ตาม เพื่อสร้างมั่นใจถึงความยั่งยืนของระบบสวัสดิการ ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการ พร้อมกับสร้างระบบสังคมสวัสดิการที่ภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในการรับภาระและจัดการด้วย ไม่ว่าจะเป็ยชุมชน ธุรกิจเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร เป็นต้น

จินตนา กาศมณี (2556) ศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว. ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เกิดการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนดั่งนั้น ทุกชุมชนในเครือข่ายจึงตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการร่วมมือร่วมใจสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การสร้างสวัสดิการชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพากันของคนในชุมชน และการป้องกันชุมชนจากภัยภายนอกที่เป็ยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านนำไปสู่ความเข้มแข็งให้คนในชุมชน ลักษณะสำคัญที่นำมาสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว มี 4 ประการ ดังนี้ ประการแรกคือ การสร้างทุนทางสังคม ประกอบด้วยความไว้เนื้อเชื่อใจ และเครือข่ายทางสังคม ประการที่สองคือ ภาวะผู้นำที่เกิดจาก “จิตวิญญาณของผู้นำ” ซึ่งมาจากความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความจริงใจ การมีจิตสาธารณะ การมีวิสัยทัศน์และแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชุมชน ประการที่สามคือ การมีส่วนร่วม มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการชุมชน ที่มาจากการสร้างพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างยั่งยืน และประการที่สี่คือ การสร้างเครือข่าย เป็ยลักษณะที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน ที่เกิดจากการสร้างการเรียนรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพึ่งพาตนเอง การรักษาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยการเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนในเขตคันนายาว ที่มีความคิดเห็นตรงกันในการสร้าง “สวัสดิการชุมชน” ให้เกิดขึ้น เป็ยรูปธรรมจนนำมาสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการ ชุมชนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว อีกทั้งยังพบว่า บทบาทภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การหนุนเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความเป็ยอิสระจากอำนาจรัฐ และอำนาจต่างๆ ที่ไม่ชอบธรรมจึงนับว่ามีความสำคัญและกระทำได้ภายใต้บทบาทดังกล่าว

อำพร ปินตาแก้วและ ธรรมนุญ พ่อคำทอง (2558) ศึกษาการจัดการความรู้ของกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษาพบว่า

ด้านการบริหารจัดการ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีการวางแผนการดำเนินงานล่วงหน้าโดยแผนที่วางไว้มีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริงระดับมาก มีทั้งแผนงานระยะสั้น 1 ปี และแผนระยะปานกลาง 3-5 ปี กองทุนสวัสดิการชุมชน มีการจัดโครงสร้างองค์กรโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการไว้อย่างชัดเจนและเป็ยลายลักษณ์อักษร ส่วนวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นผู้บริหารคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นผู้คัดเลือกเอง พิจารณา

จากวุฒิการศึกษาเป็นหลักสำคัญ คณะกรรมการของกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกคน มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับตำแหน่งในระดับมาก สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการประเมินเป็นประจำ ผู้บริหารกองทุนปฏิบัติแก่ผู้ปฏิบัติงานนั้น มีการสั่งการหรือบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร และมีวิธีการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานโดยวิธีการจัดสวัสดิการให้เพิ่มเติม โดยใช้คุณภาพงานเป็นเครื่องมือ ที่สำคัญที่สุดมีการตรวจสอบ กำกับ และควบคุมการปฏิบัติงานเป็นประจำ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้

ด้านการเงิน กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและการเงิน โดยใช้ทั้งสมุดและคอมพิวเตอร์ และมีการแต่งตั้ง หรือมอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่สำหรับปฏิบัติงานด้านบัญชีและการเงิน โดยเฉพาะ มีการจัดทำงบการเงินและมีการวิเคราะห์ทางการเงิน มีแหล่งเงินทุนจากเงินออมของสมาชิกเงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากรัฐบาล สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน สามารถค้างจ่ายเงินออมได้ 3 เดือน โดยสถานะทางการเงินมีรายรับมากกว่ารายจ่าย

ด้านการผลิต กองทุนสวัสดิการชุมชน มีวิธีการเลือกรับบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนโดยคณะกรรมการพิจารณาด้วยตนเอง สอบถามจากสมาชิกคนอื่น ๆ และจากผู้นำชุมชน โดยสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน มีวินัยการออม

ด้านการตลาด กองทุนสวัสดิการชุมชน มีตราสัญลักษณ์ ระเบียบ และข้อปฏิบัติ การจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชน จัดตามความต้องการของสมาชิกหรือชุมชน โดยคำนึงถึงสถานะทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสำคัญ ช่องทาง การหาสมาชิกและเงินทุนของกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ คณะกรรมการชักชวนคนในชุมชน สมาชิกชักชวนคนในชุมชน ประชาสัมพันธ์โดยใช้เอกสาร และประชาสัมพันธ์โดยเสียงตามสาย จัดกิจกรรมในพื้นที่

ปัญหา 1) คณะกรรมการ และผู้ปฏิบัติงานในกองทุนสวัสดิการชุมชน มีอายุค่อนข้างมากทำให้พบปัญหาด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการเข้าถึงการใช้อินเทอร์เน็ต 2) คณะกรรมการ มีอายุการทำงานที่ไม่มากพอ จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการ ชุมชน 3) สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องระเบียบ และการจัดสวัสดิการของ กองทุนสวัสดิการชุมชนเท่าที่ควร และ 4) กองทุนสวัสดิการชุมชน มีการประเมินการปฏิบัติงานของผู้ประสานงานแต่ละหมู่บ้านไม่มากเท่าที่ควร

ลิส้า ใจสะอาด และสมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2559) ศึกษาการจัดการสวัสดิการชุมชนของคนจนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. ผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการชุมชนของชุมชนรุ่งมณีพัฒนาประสบความสำเร็จพอสมควร ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จของการจัดสวัสดิการกองทุนชุมชนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมด้านการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนดีเด่นประจำปี 2556 และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับประจำปี 2557 โดยผ่านการคัดเลือกจากสถาบันการเงินชุมชนทั่วประเทศที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารออมสิน นอกจากนี้กองทุนสวัสดิการชุมชนยังคงดำรงอยู่ และมีแนวโน้มการเจริญเติบโตที่ดี สมาชิกต่างได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการออม จึงชักจูงคนรู้จักเข้ามาร่วมในกองทุนต่างๆ ของชุมชน ทำให้จำนวนสมาชิกของสถาบันการเงินของชุมชนรุ่งมณีพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะมีเงินสะสมเพิ่มมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนของชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีมาตรฐานการเรียน มีความมั่นคง และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการประถม เขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงทำให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจในการนำบุตร-หลานมาเข้าเรียน ด้านชมรมผู้สูงอายุของชุมชน แม้ว่าจ

จัดตั้งขึ้นได้ไม่นาน แต่เพราะความสัมพันธ์ที่กระหว่างสมาชิกในชุมชนและการมีผู้นำที่เข้มแข็ง ทำให้มีผู้สูงอายุจำนวนมากเข้าร่วมและสมัครเป็นสมาชิก นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเพื่อประกอบ อาชีพของผู้สูงอายุยังส่งผลดีและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการสวัสดิการชุมชน รุ่งมณีพัฒนาประสบความสำเร็จมีดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน 2) ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และ 4) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ชินชัย ชีเจริญ (ม.ป.ป.) รายงานการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชน : สวัสดิการทางเลือกในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนในสังคมไทย การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้การพัฒนาการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนของภาคประชาชน การดำเนินงานตามกฎหมายส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม และการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนการจัดการสวัสดิการชุมชนสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำการรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นมาทำการศึกษา เปรียบเทียบอย่างมีระบบเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบหรือแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้น ตลอดจนหาแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง การจัดการสวัสดิการชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการสวัสดิการสังคม เป็นรูปแบบการจัดการสวัสดิการกระแสรองหรือทางเลือกที่ดำเนินการโดยประชาชนเอง จึงสามารถดำเนินการได้ไม่ว่ารัฐบาลจะดำเนินนโยบายสวัสดิการสังคมตามแนวคิดใดก็ตาม รูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนมีทั้งรูปแบบธรรมชาติและรูปแบบที่มีการจัดการ โดยรูปแบบที่มีการจัดการนั้นสามารถกำหนดได้ 5 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน การจัดการสวัสดิการจากฐานการผลิตและธุรกิจชุมชน การจัดการสวัสดิการจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การจัดการสวัสดิการจากฐานอุดมการณ์/ศาสนาและการจัดการสวัสดิการจากฐานผู้ยากลำบาก

ประสบการณ์ของภาคประชาชนในงานสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อให้เกิดการพัฒนาการในการจัดสวัสดิการชุมชน โดยมีขบวนการภาคประชาชนด้านสวัสดิการชุมชน กองทุนเพื่อการลงทุนเพื่อสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ตามข้อเสนอของภาคประชาชนที่ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการชุมชนให้รองรับการเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนและการส่งเสริมองค์กรสวัสดิการชุมชน และการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลของคณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ต่างมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานการจัดสวัสดิการชุมชน โดยเฉพาะสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมการจัดการสวัสดิการชุมชนตามกฎหมายส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม เป็นเงิน 200 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2550 และโครงการสนับสนุนการจัดการสวัสดิการชุมชนที่ผลักดันโดยคณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปีงบประมาณ 2553 จำนวน 727.3 ล้านบาท

ปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ การจัดการสวัสดิการชุมชนเป็นการจัดสวัสดิการกระแสรองเลือก บางหน่วยงานหรือผู้นำบางกลุ่มมีความเข้าใจว่าระบบสวัสดิการชุมชน คือคำตอบของระบบสวัสดิการสังคมทั้งหมด ความหลากหลายของรูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนทำให้รูปแบบในการส่งเสริมสนับสนุนต้องสามารถตอบสนองความหลากหลายของรูปแบบต่าง ๆ องค์กรที่จัดสวัสดิการชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ ลอกเลียนแบบกัน เริ่มเริ่มต้นและยังขาดความเข้มแข็ง กองทุนส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคมซึ่งเป็นกองทุนที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร

สวัสดิการชุมชนในภาพรวมโดยตรง และออกแบบให้มีการกระจายเงินลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลทั่วประเทศ รวมทั้งให้ท้องถิ่นสมทบโครงการจัดสวัสดิการขององค์กรสาธารณประโยชน์ หรือองค์กรสวัสดิการชุมชน แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอในการทำหน้าที่ยังกล่าว แต่โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนที่ผลักดันโดยคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีเครือข่ายผู้นำกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับแกนนำและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญ ในการดำเนินการได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานในปี 2553 จำนวน 737.3 ล้านบาท แต่มุ่งเน้นการสมทบงบประมาณให้แก่กองทุนสวัสดิการตำบลและการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กองทุนสวัสดิการตำบลประเภทองค์กรการเงินชุมชน และการดำเนินงานยังอยู่เฉพาะกลุ่มผู้นำและเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งอาจไม่ตอบภาพรวมของการจัดสวัสดิการชุมชนในภาพรวมทั้งประเทศที่มีความหลากหลายและมีหลายองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและให้การส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งการดำเนินงานซึ่งถือว่ารัฐตัดสินใจเข้ามาลงทุนในโครงการดังกล่าว ยังขาดการเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และชี้ให้เห็นถึงความยั่งยืนในอนาคต การขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนตามนโยบายและความเป็นอิสระในการดำเนินงานมากกว่าการดำเนินงานตามกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมซึ่งรับผิดชอบในการดูแลองค์กรสวัสดิการชุมชนโดยตรง กล่าวคือ ไม่มีการใช้กลไกตามกฎหมายในการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งเริ่มให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนและการสมทบงบประมาณให้แก่กองทุนสวัสดิการชุมชน แต่มีข้อจำกัดในกฎระเบียบที่ไม่มีความชัดเจนว่าสมทบได้หรือไม่ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งถูกสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเรียกเงินสมทบคืน นอกจากนี้มีการเมืองท้องถิ่นเข้ามาแย่งกันเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชน ได้แก่ การพัฒนากลไกการดำเนินงานจัดสวัสดิการชุมชนตามโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนควรมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินงานตามกลไกกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม และในอนาคตควรพัฒนาการดำเนินงานเข้าสู่ระบบกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ในลักษณะ 1 ต่อ 1 เป็นระยะเวลา 3 ปี กองทุนสวัสดิการชุมชนต้องตอบให้ได้ว่าการนำงบประมาณสมทบกองทุน จำนวน 3 ปี จะทำให้กองทุนมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและดูแลสวัสดิการให้แก่สวัสดิการได้อย่างยั่งยืนอย่างไร ทั้งนี้ควรใช้การสมทบเงินกองทุนเป็นเงื่อนไขให้กองทุนสวัสดิการชุมชนดูแลผู้ด้อยโอกาสในชุมชนด้วย โดยคาดว่าระบบสวัสดิการชุมชนจะครอบคลุมประชากร ประมาณ 8 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 10 ของประชากรในทุกหมู่บ้านชุมชนทั่วประเทศภายในปี พ.ศ. 2560

ในส่วนของรูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนกรณีไม่เข้าเกณฑ์ตามโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนให้ใช้งบประมาณจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมในการสนับสนุน มีความจำเป็นที่ต้องสร้างความเข้มแข็งขององค์กรสวัสดิการชุมชนโดยการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมและกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานขององค์กรสวัสดิการชุมชนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะสมทบอนาคต การกำหนดสูตรกลางในการบริหารจัดการและให้สิทธิประโยชน์แก่สมาชิก การพัฒนาระบบข้อมูล การเงินบัญชีและการติดตามผล การถอดบทเรียน การพัฒนาระบบอาสาสมัคร การมีศูนย์เรียนรู้และจัดประชุมสมัชชาสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมใน

การสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนได้อย่างเต็มที่ และการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนกับระบบสวัสดิการอื่นๆ ที่มีอยู่หลากหลายในชุมชนและในสังคมไทย โดยเฉพาะในขนาดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลมีอยู่ในทุกพื้นที่ อาจทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการสวัสดิการให้กับหน่วยงานและระบบต่างๆ ได้